

МІНІСТЕРСТВО ТРАНСПОРТУ ТА ЗВ'ЯЗКУ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ
імені академіка В. Лазаряна

СХІДНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
ТРАНСПОРТНОЇ АКАДЕМІЇ УКРАЇНИ

ТЕЗИ
Міжнародної наукової конференції
ЛЮДИНА І СВІТОВА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ:
ПЕРСПЕКТИВИ ТА МЕЖІ РОЗВИТКУ
(03.12 – 04.12.2009)

ТЕЗИСЫ
Международной научной конференции
ЧЕЛОВЕК В ГЛОБАЛИЗИРУЮЩЕМСЯ МИРЕ:
ПЕРСПЕКТИВЫ И ГРАНИЦЫ РАЗВИТИЯ
(25.11 – 26.11.2010)

THE ABSTRACTS
of the International Scientific Conference
THE HUMAN BEING AND THE GLOBALIZATION:
PROSPECTS AND LIMITS OF THE DEVELOPMENT
(25.11 – 26.11.2010)

Дніпропетровськ - 2010

Людина і світова глобалізація: перспективи та межі розвитку: Тези Міжнародної наукової конференції. – Дн-вськ: ДНУЗТ, 2010. – XX с.

В збірнику представлені тези доповідей Міжнародної наукової конференції «Людина і світова глобалізація: перспективи та межі розвитку», яка відбулася 25 – 26 листопада 2010 р. у Дніпропетровському національному університеті залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна.

Тематика збірника охоплює складні та актуальні проблеми філософського осмислення системних змін, які спостерігаються в сучасних західних соціумах, соціально-антропологічні виміри глобальних трансформацій, проблеми гендерної ідентифікації у суспільстві паритетної демократії, соціокультурні аспекти локальних цивілізацій в умовах глобалізації та інші актуальні питання сьогодення.

Збірник призначений для науковців, викладачів вищих навчальних закладів, філософів, психологів, соціологів, студентів та широкого кола читачів.

Тези докладів друкуються мовою оригіналу без редакційної правки.

СЕКЦІЯ: СОЦІОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ ЛОКАЛЬНИХ ЦИВІЛІЗАЦІЙ ТА УКРАЇНСЬКА СПІЛЬНОТА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.

LIBERALISM AND ITS APPLICATIONS TO WOMEN

Younge Shin – University of Central Oklahoma

The women's movement in the West finds its roots in the Western liberalism and democratic ideas dating back to the enlightenment period. Liberalism and democracy are often assumed to be the same or interwoven, democracy being based on political processes and ideas, while liberalism founded on individual liberty. However, for most people democracy simply means equality and freedom. Likewise, John Stuart Mill, one of the most renowned thinkers of liberalism in the nineteenth century, saw individual autonomy an important element of liberty.

As an autonomous being, one has the right to choose and determine one's life. This sovereignty over self, Mill argued, however, does not mean one can choose to enslave oneself, because, «by selling oneself for slave, [he] abdicates his liberty; he forgoes any future use of it beyond that single act». [This act] «defeats ... the very purpose which is the justification of allowing him to dispose of himself». In his later work, *The Subjection of Women* [1869], Mill regarded the nineteenth century marriage in England something akin to slavery because, upon the contract of marriage, woman entered into the master-slave relationship in which her husband was her master. As such, the husband took possession of her property and bounded her for life.

John Locke, about 200 years before Mill, made a similar argument on slavery. He argued that «a man, not having the power of his own life, cannot, by compact, or his own consent enslave himself to anyone». Thus, to both Mill and Locke, liberalism included the freedom to choose, but the freedom did not include the freedom to lose freedom because it defeats the very notion of liberty.

However, the early philosophers of contract theories, the forefather of democratic theory from a perspective of equality and liberty, did not always think of women as a domain to be included in their social contract theories. Carole Pateman points out that many contract / democracy theorists presuppose that the viability of democracy depends on the exclusion of women from the notion of «naturally born free» or natural rights of humankind. In the same vein, she notes that Jean Rousseau, the leading contract theorist of the time, warned of the harmful effect of woman, which could potentially cause disorder of man. The idea is that women are not to be trusted, therefore, they are to be scrutinized carefully and thus to be excluded from the discourse of the good thing, the liberal democracy. Christine Di Stefano (1983) also observes that Thomas Hobbes' state of nature completely ignores women's experience of reproduction.

These feminist political theorists argue that the early advocates of democratic theory tended to either ignore woman's existence as part of societal makeup, or see negative effects of woman on man's society, presumably a democratic society. The notion of «naturally born free», the key concept of the contract theories, has been the conceptual pillar of the Western feminist movements in the nineteenth century and similar activism in non-Western countries in the twentieth century.

Ironically, in spite of the Western-feminists' criticism of the sexual dichotomy and exclusion of woman of the early contract theorists), feminism and feminists in many non-Western countries have been criticized for their blind and uncritical importation of Western feminism, especially the notion of sexual equality. The argument goes, the «borrowed feminism» and the notion of «liberal polity» not only are irrelevant to non-Western countries, but they also provide a justification for Western countries' colonization of less developed countries (which are synonymous as non-Western countries) for their lack of modern (Western) values and practices. In this line of argument, feminist scholarship of non-Western countries is often accused of being a tool for Yankee imperialism. The overall anti-Western sentiment became a convenient tool for the nativists to reject the feminism imported from the West while simultaneously entrenching the traditional values based on the hierarchical gender dichotomy. The call for cultural «sensitivity» is observed even among feminist scholars of the less developed countries (West 1995). The resulting effect is that women of non-Western countries suffer from the dual effect of, what I call, «conflated or schizophrenic democracy».

On the one hand, exclusion of women from the democratic ideals seen in the early contract theorists, the forebear of liberalism, has insidiously taken a deep seat in non-Western countries' pretension of Western democracy. On the other hand, they reject the Western-inspired feminism and romanticize the traditional gender dichotomy. South Korea (hereafter Korea) is no exception to this experience as it adopts democratic ideals as the formal institutional core idea, but the contradiction and tension between tradition and modernity persists. These tensions are expressed in many forms, but most acrimoniously and damagingly in different levels and forms of violence against women. This article attempts to illustrate this contradiction by exploring a few cases of violence against women in Korea in the past few years.

ФОРМА ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ В ДИСКУРСІ ПОЛІТИЧНИХ НАУК СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ: АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ В СУЧАСНИЙ ПЕРІОД

Алексєєнко Ігор Григорович – Дніпропетровський національний
університет імені Олеся Гончара

В межах розвитку сучасних політичних наук здійснюється перегляд ролі держави як політичного інституту. Причинами такого стану, такої постановки питання, є необхідність оновлення концепту держави за нових політичних умов, таких як зниження рівня суверенітету національних держав в умовах глобалізації, а також втрати позиції політичної філософії як мети орієнтиру політичної теорії в сучасних умовах. Держава більше не є зосередженням влади і функцій легітимного примусу, а також джерелом права та стимулювання розвитку суспільства. Ці функції з державою поділяють групи інтересів, міжнародні організації, нелегальні кримінальні структури. Тому в сучасній політичній аналітиці дедалі більше проявляється тенденція до зміни ставлення до державних структур, їх завдань та функцій у нових умовах. В сучасний період дедалі більше стає явним, що держава більше не є левіафаном, який охоплює все суспільство, а вона виступає лише формальним механізмом та, більш великою мірою, культурною традицією. Тому проблематика форми правління в цьому контексті отримує новий зміст, державно-правова теорія як правознавча дослідницька та навчальна дисципліна розглядає форму правління як сукупність нормативних настанов, взаємовідносин апарату управління та життєдіяльності найвищих органів державної влади. Проте, із політизацією суб'єктів державного управління, набуття ними дедалі більшої самостійної ролі, форма державного правління перестане мати зміст статичної структури, стає поліцентричною і набуває рис багатьох класичних форм правління, утворюючи різноспрямований, різноманітний синтез. Істотним напрямком політологічного обговорення сутності сучасної держави є зв'язок держави та громадянського суспільства. В цьому аспекті набуває великої актуальності оновлення уявлень щодо відносин держави та громадянського суспільства через ре концептуалізацію концепту республіки. Республіка як класична форма правління, що має історію від давнього Риму, через середньовічні міста-держави та буржуазно-демократичні, тоталітарно-соціалістичні республіки, на сучасному етапі втрачає свою «чистоту» і в умовах демократії набуває лише форми представництва громадянського суспільства. Те, що республіка, певною мірою, ототожнюється з монархією в своїх функціях, є предметом наукового дискурсу. Проблематика форм державного управління в сучасній політичній науці отримує нову актуалізацію у становленні сучасної політології. Політичний устрій держави сучасного періоду, який перебував у полі зору державно-правової теорії та історичної науки, для політології набуває нової актуальності, оскільки існує потреба у виокремленні як «чистих форм» так і перехідних (змішаних), побудови нової класифікації форм державного правління, які б відповіли на питання оптимальної форми державного правління. Крім того, політичний та політологічний дискурс стосовно форми державного правління, отримає окремий структурний вимір в аспекті політичного управління. Саме забезпечення макрополітичного, технократичного управління суспільством через засоби форми державного

правління сьогодні активно обговорюється в межах політичної науки Заходу. Крім того, форма державного управління отримує значну актуальність в межах визначення розвитку порядку існування та результату політичного процесу, оскільки в політичний процес, нерідко, залучені органи влади, то цілісне уявлення про них має дати нове бачення форми державного управління.

Аналіз положень сучасної політичної теорії та праксеології свідчить, що політологічні теорії держави перебувають у пошуку. Пошук іде, в першу чергу, пере визначення понять в контексті аналізу смислів та засобів виразу та вироблення поняттєво-категоріального концептуального апарату сучасної політології. На пострадянському просторі винайдення нової формули оптимальної форми державного управління здійснюється через аналіз трансформації форми державного управління від пострадянської до національної, разом з тим, існує тенденція до змішування ознак політичних режимів та форм правління. Така тенденція виникає через спроби виокремити правила політичної гри у пострадянських суспільствах та ключових політичних гравців, разом з тим, на часі, пере формулювання концепту форми державного управління через тенденції розвитку світової політичної науки. Порівняно невелика увага щодо форми правління у західній, американській та європейській політичній науці, пов'язується з тим, що політична наука в період свого виникнення у другій половині дев'ятнадцятого століття спиралася саме на конституційну теорію та аналіз державно-правових основ демократії та політики. Заміна форми державного правління і держави як центрального інституту політики на концепт політичної системи певним чином віддалила західних теоретиків від сутності форми державного правління. Проте, в умовах інтенсивної європейської інтеграції, роль форми правління, знову ж таки, зростає саме через синтез монархічної та республіканської форм правління, а також парламентської та президентської форм в сучасній Європі. Це свідчить про те, що форма державного правління, її різновиди, особливо її комбіновані типи потребують істотного уточнення. Українська політологія, через вивчення проблематики форми державного правління, набуває нового імпульсу для розвитку, оскільки поглиблюється міждисциплінарний науковий пошук у секторі перехрещення наукових інтересів власне політичних наук та фундаментальних правознавчих дисциплін. Аналіз змісту правових норм та політичних чинників виникнення і використання цих норм має стати джерелом істотних практичних результатів для вітчизняних політологічних досліджень. Безумовно, результатом досліджень щодо форми правління має стати нове формулювання форми державного правління як концепту, який поєднує риси політичного режиму та конституційного устрою. Це нове формулювання має охоплювати суспільно-політичні механізми вироблення правових норм, які впливають на функціонування державних інститутів. Крім того, форма державного правління має відповідати на запити взаємодії

політичних інститутів у яких державні та недержавні гравці набувають рівного статусу та спів вимірною обсягу можливостей.

АВІАЦІЙНА ТЕРМІНОЛОГІЯ – НАЦІОНАЛЬНО ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Баран Р.Т. – Львівський навчально-науковий центр ДНУЗТ

Дослідження подане шляхом незалежної рецензії на «Російсько-українсько-англійську авіаційну термінологію (АТ)», видану ДП ОПР “Украерорух” 1997 року. Повітряний транспорт (ПТ), як це визначається чинним законодавством, чи цивільна авіація (ЦА) - за рекомендаціями ІКАО у світі є одним із глобалізаційних чинників. Із більш ніж 500 світових авіаперевізників ті, що виконують польоти до України, цікавляться соціокультурними аспектами нашої держави та її внеском у глобалізаційні процеси світової авіатранспортної системи (АТС). Найперше їм «кидається в око» організація повітряних сполучень у національному повітряному просторі (ПП), який зрозуміло, що повинен бути інтегрованим в АТС. Головну роль у цьому відіграють мовні стандарти, термінологічні визначення й еквіваленти технічного перекладу (ТП). Отже, рецензоване видання є першим і чи не єдиним такого роду посібником. Не можемо сказати стандартом, оскільки «сирість» більшості термінологічних визначень видання применшує його вартісність у справі стандартизації АТ взагалі і навіть зокрема ТП.

Україна - держава авіаційна. ПТ зародився тут в числі перших у світовій історії людства, коли такої держави не існувало. З ХІХ ст. відомі наукові праці та практична реалізація авіаційних досліджень. Тому спроби розробки писемних термінологічних понять українською мовою є на часі і такі видання треба вітати. Вони слугуватимуть доброю справою державності та світової інтеграції. Праця має заслуговувати на увагу фахівців, науковців, просто ентузіастів авіаційної справи. Нам здається, що їй бракує лишень пропорційної відповідності змісту (не плутати з оглавом) його формі, оскільки там немає бути безеквівалентних слів перекладу, мовних покрутів, лінгвістичних огріхів. Проте назва тут більш широка, глибока, змістовніша за текст, а тому повинна була б спонукати авторів більш серйозно і фахово підходити до вироблення АТ. Їм треба було перекласти не з російської, оскільки базовою мовою ІКАО є все таки англійська мова. Прорекларовано, що упорядники нібито на основі «Збірника термінів ІКАО» спробували «...скласти нормативний український реєстр широковживаних англійських та російських АТ...», щоб «...сприяти упорядкуванню української наукової-термінології...». Так вирішили, а що ж зробили? У призмі підходів російських

перекладачів періоду 1970-х вони «українізують», як на їхній погляд, реєстр міжнародних понять. На практиці це означає, що ніякого міжнародного реєстру не перекладено, а лише унормовано набір деяких жаргонних російськомовних висловів в ЦА. Гарна справа, добрі наміри, своєчасна робота, потрібний словник АТ перетворилися, через слабкість науково-практичних підходів, на сіренький варіант ширвжитку. Не можна, на наш погляд, називати рецензоване видання таким ємним поняттям, яким є «термінологія», бо це вже інший статус і ближче до мовної стандартизації.

В умовах, коли необхідно виробляти можливості для повноцінного функціонування і розвитку АТ, на «квазі» національних нормах, перекладу чужих нормативів і неприйнятних українському менталітетові стандартів є спробами шкідливими. Роботи таких вузьких фахівців можуть спричинити негативні тенденції “ланцюгової реакції” створення масиву єдиноправильних, на їх думку, унормування позанаукових практичних підходів до важливих національних справ. Кинуті у несформовану ринково-економічну і соціальну стихію суспільства, швидко-народжені і абияк складені визначення можуть зашкодити очищенню цілющого джерела народної мови. Все це у свою чергу може навіть спричинити негативні чинники з безпеки польотів ПС у ПП. Отже, у якості висновків щодо соціокультурних глобалізаційних аспектів у світі, до яких Україна, як держава авіаційна, має і повинна приєднатися на повних правах, в т. і шляхом формування національної АТ на основі філософського соціокультурного осмислення мовно-ужиткового масиву в ЦА.

БРЕНД КРАЇНИ ТА БРЕНД РЕГІОНУ В ГЛОБАЛЬНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ

Гороховський Д. І. Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

Сучасне світове політичне поле - це боротьба конкурентоспроможних брендів країн за визнання та повагу їх в світі. Актуалізація проблеми національного брендингу України зростає як у контексті її євроінтеграції, так і через світовий процес глобалізації.

Успіх економічного зростання та динамічний розвиток відносин з іншими державами багато в чому залежить від того, яким чином сформовано і просувається на внутрішньому та світовому ринках бренд країни - закони конкуренції й маркетингового просування однакові на рівні держави та бізнесу. Створення позитивного іміджу країни має стати предметом особливої уваги Уряду і Верховної Ради України.

Брендинг країни природним шляхом не створюється, він є продуктом свідомого й керованого осмислення, продуктом штучно організованої суспільної рефлексії і проектування. Штучність брендингу передбачає

керування його створенням і просуванням, наявність замовника, наявність кваліфікованої групи розробників, наявність інформаційних і фінансових ресурсів, чітко сформульоване технічне завдання, програму створення і просування бренда, моніторинг його ефективності, визначення механізму його підтримки та розвитку. Досвід провідних країн світу показує, що їх цілісні і потужні бренди сьогодні мають окремі пріоритетні позиції своєї презентації в глобальних інформаційних процесах:

1. Бренд країни - це імідж її першої персони.
2. Бренд країни - це взірець надійності (її інвестиційного клімату, рольового статусу в міжнародному партнерстві, політично стабільна держава).
3. Країна - це бренд її національного виробництва (економічних товарів і послуг, високої моди, світового інтелектуального потенціалу, дослідницьких проектів).
4. Бренд країни - це перспективність її наукових технологій і ВПК.
5. Бренд - країна туризму.

Провідні країни часто поєднують кілька позицій у своїх стратегіях національної презентації у світі.

На наш погляд, за сучасних умов, розробка програми формування бренда «Україна» повинна містити шляхи корекції діючих сьогодні стереотипних образів, що сформовані стихійно з пасивних характеристик, часто негативних, а також заходи впровадження національного позиціонування у світі та в Україні.

Програма формування бренда «Україна» повинна реалізовуватись поетапно:

1. Етап оцінки: оцінка фактичного бренду країни шляхом визначення думок цільової аудиторії або експертним шляхом;
2. Етап визначення «точок росту»: виявлення потенційних позитивних факторів, тобто факторів (умов, можливостей, особливостей регіону), які потенційно за умови привернення на них уваги можуть сформувати (або змінити у потрібному напрямку) бренд країни;
3. Етап програмування необхідного бренду: формулювання основних характеристик бренду планованих до впровадження;
4. Етап підготовки: складання бюджету, вибір каналів комунікації.
5. Етап реалізації: здійснення комунікаційних заходів, коригування програми.
6. Етап підведення підсумків: оцінка результатів – формування бренду і постановки наступних завдань щодо його поліпшення.

СОЦІОКУЛЬТУРНІ НАСЛІДКИ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Загальною тенденцією світового суспільного розвитку є стрімке поширення та пришвидшення процесів глобалізації. Ці процеси охоплюють всі найважливіші сфери суспільного життя: формується єдиний політичний, економічний і культурно-інформаційний світовий простір.

Суттєвими сторонами цього процесу виступає посягання на суверенітет держав, нехтування національних культур, господарських традицій, національно-етнічних особливостей. Під впливом глобалізації зникають відмінності між країнами та народами, що збіднює розмаїття світових культур.

Глобалізація у духовній сфері призводить до етнокультурного та особистісного знеособлення, що небезпечно звужує світогляд людства. Духовність підмінюється суспільством споживання. Етнокультурні відмінності всередині країни та між країнами підмінюються стереотипами: всі люди і зовні і в прагненнях саме і стають схожими, ніби йдеться про якесь тиражування істот, що втратили зв'язок з *Homo sapiens*. Людина цікава настільки, наскільки вона затребувана у господарчому механізмі і наскільки вона відповідає вимогам соціальної ніші, яку займає. . Порушується механізм передачі від покоління до покоління вищих моральних цінностей. Відтак люди у своїй поведінці керуються вже не традиційними цінностями, а лише практичними завданнями, які диктує їм реальна ситуація.

У ході глобалізації збільшуються потоки інформації, що орієнтує людство на вестернізовані цінності.. Населення країн, що зазнають інформаційного тиску, послідовно відмежовуються від місцевих інтересів, норм і традицій. Експансія культури західного взірця замість цілісної життєвої програми пропонує культ насолоди, насилля. Замість людини виступають або супермен, або монстр. Достатньо того, що за умов глобалізації світ матеріальний поступається світу ейдосів, серед яких нема місця прекрасному, піднесеному. Відсутніми стають звичайні люди, їх ціль одна – відмежуватись від реалій буття.

Західна культура з її економічною раціональністю і споживацьким ставленням до життя, пропагандою насилля починає домінувати навіть в країнах з традиційно сильними позиціями християнства і під загрозою опиняється генетична пам'ять та самовизначеність. спільноти людей як нації.

Глобалізм атакує свідомість псевдокультурною експансією західної відео індустрії та шоу-бізнесу. Маскультура деморалізує свідомість, породжує емоційно нерозвинених, агресивних конформістів.

Глобалізація відображає бурхливий процес, в результаті якого з'являються глобальні та локальні "соціокультурні гібриди". А вони часто складаються з несумісних частин, таких, що суперечать традиційному контексту.

Нехтування культурним, естетичним, національно-патріотичним вихованням особистості породжує деградацію її духовного світу, що посилюється внаслідок ідеологічної експансії, нав'язування споживацького світогляду та заміни традиційних культур маскультурою.

Отже, найбільш згубно позначається глобалізація на гуманітарних засадах суспільства. Втрата моральних і духовних цінностей призводить до більш масштабних негативних зрушень в усіх сферах соціокультурного буття. Моральність і духовність необхідні скрізь в політиці, економіці, соціальній сфері. І коли проявляються найменші ознаки духовної кризи в суспільстві, можна чекати найгіршого – кризи ідентичності, втрати етноса, нації, а потім і втрата державою своєї унікальності і неповторності.

ГЛОБАЛЬНЕ ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ

Іоненко Д. А. Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

У політико-правовому полі демократичної держави (або держави, яка прагне стати демократичною) активно діють, з одного боку, державні органи, до яких належать і правоохоронні, а з другого – незалежні громадські організації, що керуються власними цілями й намірами. Відносини державних і недержавних (громадських) структур зводяться за принципом взаємодії і протиріччя. Як результат такого складного сплетення інституцій та їхніх спільних дій народжується нова системна якість, досягається адекватний демократичним державам ступінь забезпечення безпеки індивіда в широкому розумінні цього слова.

Громадський контроль можна визначити як систему відносин громадянського суспільства з державою, яка ґрунтується на підзвітності органів державної виконавчої влади органам державної законодавчої влади (парламентський контроль) та недержавним структурам («третьому секторові» та ЗМІ). Основне спрямування громадського контролю над силовими структурами – запобігання перетворенню країни на державу «поліцейського типу», сприяння розвитку демократичних процесів у контрольованих структурах. Основною проблемою на цьому шляху є відсутність поінформованості широкої громадськості та її представників (недержавних організацій, журналістів тощо) про ті процеси, які відбуваються в зазначених «силових» структурах.

Останніми роками в громадському контролі з'являються і дедалі більш помітну роль починають відігравати нові актори – глобальні громадські організації, такі як «Репортери без кордонів», різноманітні правозахисні організації, тощо, які у своїй сукупності складають глобальне громадянське суспільство.

Загалом глобальне громадянське суспільство можна розглядати як планетарну сукупність усіх громадян світу, їх вільних об'єднань і асоціацій, пов'язаних суспільними відносинами, що перебувають за межами новостворюваної глобальної держави (наддержавних, міждержавних і державно-національних політичних структур), її директивного регулювання і регламентації, що гарантуються й охороняються політичними структурами глобального світу. По суті, можемо стверджувати, що глобальне громадянське суспільство складає систему суспільних інститутів і відносин, які не залежать від структур глобальної держави (наддержавних, міждержавних і державно-національних), що лише формуються, та водночас вони мають створити умови для самореалізації і всього людства, і окремих націй, і соціальних груп та індивідів.

Глобальні громадянські організації можуть бути ефективним засобом громадського контролю (моніторингу) дотримання прав людини. Діяльність у цьому напрямку відповідає принципам демократії, пріоритету інтересів людини над інтересами держави, створення прозорих відносин між владою та суспільством, активізації громадян та їх участі у процесах прийняття та виконання рішень.

Проте на заваді може стати нерозвиненість механізмів співпраці правоохоронних органів окремих країн з такого роду громадськими організаціями та правозахисниками. Тому завданням державних органів є визначення сфери реалізації громадського контролю та форми реалізації контрольних та моніторингових функцій глобальних громадських організацій.

Для глобальних правозахисних організацій України є важливим створення не тільки системи контролю, але й формування каналів лобіювання питань прав людини та внесення змін до чинного законодавства для посилення захисту прав людини або унеможливлення їх порушень.

НРАВСТВЕННО-РЕЛИГИОЗНАЯ ПРОБЛЕМАТИКА РОМАНА АНДРЕ ЖИДА «ТЕСНЫЕ ВРАТА»

Коваль Н.Б. – Днепропетровский Национальный университет
железнодорожного транспорта им. академика В. Лазаряна

В существующих литературоведческих исследованиях творчества Андре Жида роману «Тесные врата» отведено довольно скромное место. Вопрос же о сложнейшей нравственно-религиозной позиции писателя, воплощенной в его известном романе, остается открытым. В то же время важность и необходимость обращения к «Тесным вратам» в целях изучения идейных исканий и творческого пути французского писателя не вызывает сомнений. «Тесные врата» (ТВ) занимают особое место в творческом наследии Андре Жида». Произведение имеет переходный характер, в нем сочетаются

традиции и новаторство художественного поиска писателя. В известной мере «ТВ» можно назвать «экспериментальным» романом Андре Жида, эскизом его будущих творческих композиций. В нем собраны многие мотивы, ситуации, опробованы новые принципы изображения, которые затем будут успешно использованы писателем в последующих произведениях.

Библейская цитата «Тесные врата», вынесенная в заглавие романа, представляет собой смысловую и композиционную доминанту текста, рассмотрение которой позволяет глубже понять систему образов произведения, его конфликт, развитие авторской идеи. В «ТВ» Андре Жид воссоздает внутренний психологизм главных героев, выдвигая на первый план нравственную проблематичность ценностных ориентаций главных героев.

События романа представлены через призму воспоминаний и оценок главного героя Жерома, который возвращается в прошлое, пытаясь постичь «правду», рассказывает о своих любовных переживаниях и тех главных событиях, на его взгляд, которые предопределили трагическую развязку этой истории. В свои воспоминания он включает переписку со своей возлюбленной Алисой и ее дневник. Все это позволяет увидеть «изнутри» душевные переживания и Алисы и Жерома. «Дневник и письма имеют исповедальную направленность, несут определенный нравственный смысл, и выступают в качестве передачи внутренних потрясений». Библейский афоризм, вынесенный в позицию заглавия, по мере развертывания текста постепенно расширяет объем своего значения. «Тесные врата», это ключевое словосочетание, приобретает в тексте произведения не одно, а, по меньшей мере, три значения. Во-первых, «ТВ» — библейская цитата, символизирующая возможность перехода из одного состояния в другое, вход в новую жизнь, инициацию. Во-вторых, «ТВ» — для главного героя «одновременно эти врата были и дверью в комнату Алисы, и, чтобы войти в нее, я весь сжимался, выдавливая из себя остатки эгоизма...». В-третьих, «ТВ» — оксюморон: если слово «врата» означает предоставляющуюся возможность и освобождение, то его сочетание со словом «тесные» алогично. Заглавие «Тесные врата» дополняет эпиграф, взятый из библейского текста: «Подвизайтесь войти тесными вратами» (Лука, 13, 24), акцентируя внимание на соотносительности афоризма с проблематикой романа. По мере же развертывания текста заглавие семантически преобразуется. Евангельская притча о тесных вратах корреспондирует с фабулой романа — историей любви и самопожертвования Жерома и Алисы, стремящихся обрести счастье. История жизни Алисы — это конкретная реализация притчи о тесных вратах, которой она руководствуется, чтобы достичь «Царства небесного». Сюжет романа выстраивается так, что в нем возникает эффект параллелизма, прямое введение евангельских цитат и бытовое начало, параллели, которые не совпадают.

Врата становится одним из ключевых символов романа: не случайно слова семантического ряда «дверь» встречаются в тексте 27 раз. Врата, имеют общий символизм с порогом в аспекте входа в новую жизнь, сообщения между мирами, живыми и мертвыми. Открытая дверь означает предоставляющуюся возможность и освобождение.

Алиса и Жером выбирают «узкие врата», чтобы «прийти к Богу через добродетель». Изначально добродетель становится отправной точкой для совместного счастья главных героев. Весь смысл жизни Жерома заключался в любви к Алисе. В Алисе он ищет проводника к счастью, однако уже в первых словах героини подчеркиваются трагические тона, в которых проявляются мысли о смерти. Сначала помолвка откладывается из-за болезни матери Жерома, после ее смерти Алиса узнает о любви своей сестры Жюльетты к Жерому, после свадьбы Жюльетты, болезнь отца Алисы, но и похоронив отца, Алиса отказывается от совместного счастья с Жеромом. В результате отказ Алисы был вызван не социальными причинами, а внутренними противоречиями, с которыми она боролась, чтобы найти духовное равновесие. Пути Алисы и Жерома расходятся, так как каждый движется в своем направлении. Жером оказывается неспособным пройти сквозь эту «узкую дверь», которая постоянно перед ним закрывалась. Образ закрытой двери, который появляется в ситуации выбора, — знак замкнутости пространства и символ невозможности выхода. Мысли Жерома сконцентрированы на достижение единения с Богом через свою любовь к Алисе. Стремления же Алисы расходятся с убеждениями Жерома, для нее становится приоритетом настойчивое желание «прийти к Богу самостоятельно». Диалог же его и Алисы становится затруднительным: оба персонажа замыкаются в своем субъективном мире и не готовы к познанию другой личности.

Развитие сюжета обнаруживает крах «теории» главной героини, основанной на поиске «чего-то лучшего», разочарование главного героя. В беззащитной открытости Богу героиня приближается к смирению. Именно это качество в трактовке автора является основой ложной добродетели, разные понимания которой сталкиваются в структуре текста. В романе отражается и стремление к универсальному, завершенному, и невозможность его достижения. Алиса как бы подсознательно стремится к целостному, гармоничному счастью, которое, в частности, может дать, казалось бы, только безграничная вера в Бога, но оно оказывается недостижимо для нее, ускользает, не дает ответов, но оборачивается мучительными вопросами и сомнениями.

JAPANESE NATIONAL FEMALE CONSUMING SUBJECT AS GLOCAL PRODUCT

Larchenko V.V., NTU “KhPI”

Japan always tried to be a closed-for-foreigners-country by marginalizing them as the-forever-Other/Alien. After the Second World War Japan set the task to demonstrate the general public its powerful ambitions over the humanity: if it were not for territory, then it would be for technology. In reality the country has introduced much of it and has been one of the world market leaders in this sphere. Japan as the Asian/exotic/marginalized country has always been in competition with Western ones. Nevertheless it was not an equal competition just because of Japan to be called a marginalizer in the world culture market by way of symbolic exclusion from it. Thus it was the task for the former to have a symbolic influence on the latter by introducing not only the most modern technology, but also its traditional culture trying to attract the latter with the Japanese lifestyle. So, there have appeared: a kimono as a dressing-gown, different Japanese restaurants called *sushiya*, *yakitoriya*, *sushi bar*, etc., where the Westerners can come and try Japanese meals and sometimes they even prefer it to *McDonald's*, *Burger King*, *Subway*, etc.

A *samurai* and a *geisha* are cultural icons, Japan was always famous for, that make its culture unique and so attractive for the Westerners so that the latter even make films and write books on these icons. From the other hand, global culture that came from the West made an appeal to the East. As the result of this process the Japanese youth culture has been globalized. So, the youth started wearing jeans and T-shirts along with dying hair in red. They were attracted by clubbing culture that globalized their behavior and changed their values.

Along with clubbing culture there has appeared consumption culture that has totally changed the Japanese youth subject entity, a female one in particular. The Japanese national female subject has tried on Western images of Lolita, a Goth, a cover girl and so on. As a result, this subject has become a globalized product as she combined both global features of these images and local features of exotic uniqueness. Being a global product the Japanese national female subject has become so popular that even the whole Tokyo centre infrastructure is aimed to her tastes.

If Japan was famous for its *samurai* and *geisha* before, it is famous for its *Shibuya* and *Harajuku girls* now, who like to be taken pictures by foreigners. These national female subjects are called in such a way according to the streets of the capital, where they consume and show off their fashionable style in groups. An interesting phenomenon can be observed that Shibuya and Harajuku subjects have a tough competition between themselves. Why? They compete with the help of their different styles having gone back to Western culture. It means that the source culture is the same, and they are equal in their fashion power. The task of these national female subjects was to change the source culture so that in such a way to differentiate themselves with the help of combining two contexts – global/American and local/Japanese – and by becoming more fashionable/exotic/unique acquire desirable status of a powerful national female subject, whose ambitious goal is power/subordination dichotomy by being

recognized as the only true style that has the right for existence and initiation of a national trend.

Here there is the question: how did it happen that Japan being so conservative and devoted to its traditions has become the cradle of new global styles? Does it mean that global culture is much stronger than local ones so that it can influence them so easily? Or Japanese culture was ready to absorb the culture of the Other/Alien because of political and economic issues, i.e. to be closer to world power distribution with the USA as its main actor? Or Japanese culture makes a trick on global culture by global product construction? So, one may conclude that the Japanese national female consuming subject as a global product is the postmodern phenomenon being unique and attractive to Western culture.

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ПРОЦЕСІ СВІТОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Новокшонова Н.О. – Дніпропетровський національний університет
залізничного транспорту імені академіка В.Лазаряна.

Сьогодні настав час усвідомити, що побудувати в ринковому світі самостійну українську державу – це насамперед забезпечити її інтелектуальну самостійність, яка не дасть їй перетворитися на ринок малокваліфікованої робочої сили. Інтелектуальна самостійність України головним чином залежить від рівня розвитку національної освіти, науки і культури, патріотизму та високої активності до здобуття та відтворення нових знань. Саме тому провідну роль має відігравати національна духовна освіта, передусім науково-технічна, освітянська, мистецька. До неї належать і вузи.

В Україні створено концептуальні засади гуманітарної освіти (вища школа), що дало можливість привести гуманітарну освіту і виховання студентів у відповідність до тієї системи ціннісних орієнтацій та соціальних нормативів, які визначають поступ людської цивілізації в третьому тисячолітті.

Гуманітарна освіта передбачає викладання гуманітарних дисциплін, головними серед яких є українознавчі, історичні, філософські, економічні, політологічні, соціологічні, культурологічні, філологічні, правознавчі дисципліни.

На сучасному етапі незалежна Україна визнає пріоритетними напрямками свого розвитку інтеграцію до європейського співтовариства й світової спільноти і крок за кроком прагне влитись у конкурентне середовище європейського співробітництва, здійснює модернізацію освіти в контексті європейських вимог, працює над практичним приєднанням до Болонського процесу. Ось чому вивчення кількох іноземних мов та отримання полікультурної освіти у навчальному закладі набуває великого значення.

Міжкультурне професійне спілкування набуває також все більшого значення. Саме життя вимагає, щоб фахівець з будь-якої соціально-економічної сфери міг спілкуватися зі своїми зарубіжними партнерами на достатньому професійному рівні.

Останнім часом дидакти й методисти особливо концентрують увагу на соціокультурних чинниках, які досліджують прооблеми навчання іноземних мов. Соціокультурний контекст охоплює кілька питань. Приоритетними серед них є а) риси спільності або відмінності культури країни, мова якої вивчається, від національної культури того, хто опановує мову; б) історично сформоване ставлення до народу-носія мови, його культури, суспільства; в) система культурних і соціокультурних взаємин, традиційних для цього суспільства тощо.

Процес комунікації-контактів, спілкування, обмін інформацією і взаємодії двох партнерів або групи людей у межах однієї або двох (трьох) лінгвокультур-майже завжди ускладнюється перешкодами-фізіологічними, мовними, поведінковими, психологічними і культурологічними. Досліджено, що останні є найбільш значущими. Вони обумовлені відмінностями менталітетів і національних характерів, розбіжністю в мовних картинах світу, комунікативною асиметрією, діями культурних стереотипів, відмінностями в ціннісних орієнтирах, розбіжністю культурномовних- норм, розходженнями в пресупозиціях та фонових знаннях, культурно-специфічними відмінностями в запропонованих мовним середовищем конотаціях, неоднаковим сприйняттям гумору, розбіжностями в комунікативних стратегіях, специфічними формами та засобами невербальної комунікації, яка використовується в різних культурах.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ АДАПТАЦИИ УКРАИНЫ

К ГЛОБАЛЬНЫМ ПРОЦЕССАМ

Петрушин А.А.— Украинский государственный химико-технологический университет

Глобальные процессы современности предполагают вовлеченность экономик и социальных коллективов во всеобщие процессы принятия решений. Степень вовлеченности в мировые процессы ставит государства в ситуацию ответственных решений. Решения включают — вызовы, ответственность, видение целей и перспектив. Периодически повторяющиеся финансово-экономические кризисы «проверяют экономики» и социумы на прочность, динамичность, эластичность. Чем большая привязанность государства к целому, тем больше вызовов стоит перед ним в критические ситуации. В системе т.н. коллективной ответственности, однако, не все государства в одинаковой степени несут издержки и уязвимы. Емкость экономики, связанность ее через МВФ, СОТ, и т.п. требует от государства более

настойчивой эгоистической политики, разборчивости, стратегий. Только такие установки способны дать возможность извлечь выгоду из глобализации. Модели взаимоотношений между государствами в современном мире часто вынуждают отказываться от традиционализма, нивелируя этику с экономикой и политикой. Формируется позитивный парадокс «востребованности» природных и социальных ресурсов в глобальной экономике, что не было характерно для классических и даже индустриальных укладов с их относительной самодостаточностью. Формируются жесткие взаимообязательства, обеспеченные международным правом на фоне возрастающей активности потребительских интересов и большей обменной активностью всех предметных потребностей. В глобальной системе все антропные процессы т.о. можно разделить на:

- информационные (события предшествуют их осмыслению, т.н. эффект Курдюма)
- экономико-социальные (проекция результатов экономической успешности не является безусловно обеспечивающей все жизненные процессы)
- геополитической (стандарты поведения основных политических игроков не обеспечивают стабильности всего мирового сообщества).

Вследствие этого возникает проблема партнерства т.н. цивилизационных групп с противоречивыми интересами, исчезают локальные цивилизации, вместо которых появляются маргинальные социумы и экономики. Происходит деструктуризация «компромиссных» миров (следует понимать государство, религию, этику). Возникают два полюса, укрепляющих глобализацию и ослабевающих ее. Природный индивидуальный и социальный эгоизм отстаивает малое пространство и обозримый интерес, необходимый для сохранения культурной идентичности, а мировая экономика и потребности настойчиво формируют идею наднациональности и постидентичности. Оценочность всего происходящего приобретает метафизический оттенок (некая стихийная самоуправляемость). Естественные права человека везде одинаковы, но они разнятся их обеспеченностью. Понятие солидарности даже в Европе и Украине приобретает разные смысловые оттенки, т.к. существуют разные стили практик, принятия решений, устойчивой ответственности, т.к. за этим стоит история этноса, традиции, привычки. С большим трудом Турция входит в Европейское пространство, имея за собой совершенно иной опыт решения проблем, чем в Европе, то же относится и к Украине. Эгоизм, доведенный до примитивности отшельничества, социальный эскапизм не способствуют принятию важнейших решений и лишь усугубляют маргинальность Украины по отношению к Европе и миру в целом. Естественное обогащение контактно-информационной среды - обучение, производственная миграция, персональная требовательность - косвенно содействуют тому, что украинский социум адаптируется к современным реалиям активнее, чем турецкий, но при этом отстает государственная машина, которая остается

примитивно однофункціональної - лінійні рішення, відсутністю в практиці синтезу багатьох оцінок і підходів, і де часто політика підміняється етикетом. Навіть на рівні освіти формальна залученість в систему європейських відповідальностей (Болонський процес) видає малозначущість і приверженість до авторсько-авторитетному стилю освіти і виховання, при цьому не розглядається формування моделі партнерства і співпраці. В Україні, де по-прежнему присутній 1 центр прийняття рішень, всілякі корпоративні освіти економічного, політичного і навіть релігійного характеру мають характер статиста. Природні потреби суб'єкта не вписуються в канву природності, на всіх рівнях влади так і не усвідомлені природні потреби людини, відзначається неуміння їх консолідувати, ними керувати. Поняття «людина», «громадянин», «право», «соціальна уразливість», «потреба», «дитина», «студент» сформульовані в кабінетах і не мають ніякого відношення до духу природності і соціальних прав і обов'язків, скорше всього це деякі державні топоніми, якими потрібно керувати. Зміцнення глобальних контактів, багатфункціональність суб'єкта вимагає системного осмислення людини в світі, зникає поняття «населення», «група», індивідуалізуються всі види діяльності, вимагається конструктивний діалог поколінь, етносів, економік. Українська держава в особі своїх інститутів часто діє або по настигненню або використовуючи застарілі моделі проведення зовнішньої і внутрішньої політики з негативними результатами.

Україна, будучи в відношенні партнерства цивілізацій, стоїть перед проблемою вироблення політичного компромісу і збереження державності, а це неможливо без рішення внутрішніх консолідувальних проблем - мова, Схід-Захід, еліта з чітко визначеною термінологією і компромісами. Глобалізація не усуває старих проблем, а вимагає активного виклику на нерешені, пошуку угоди при прихованому збереженні національного егоїзму, послідовності і динамічності, при цьому політичні стереотипи глобалістичності дуже уразливі в тілі корпоративності і національного егоїзму.

СЕКЦІЯ: ГЕНДЕРНІ ПРОБЛЕМИ ТА ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬСТВА ПАРИТЕТНОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ШЛЮБУ

Соціальний стан та психологічне самопочуття молоді є важливим показником життєуспішності суспільства, суттєво залежить від можливостей реалізації потенціалу молодого покоління і задоволення потреб різних груп молоді у багатьох сферах життя, а саме: у сфері шлюбно-сімейних відносин.

Нестабільність і вразливість інституту сім'ї, зменшення кількості зареєстрованих шлюбів, поширення консенсуальних шлюбів, відкладання шлюбів до “кращих часів” – змінюють світогляд сучасної молоді, а разом з ним і погляди на сім'ю та сімейне життя, послаблюють установки на взяття шлюбу. Зменшення частки приросту молодих подружніх пар призводить до зниження темпів омолодження шлюбно-сімейної структури населення та негативно впливає на демографічну ситуацію в Україні.

В останні роки з'являється тенденція частіше реєструвати шлюбні відносини під час навчання у закладах освіти. “Цілком прийнятним” та “можливим” таке явище вважають 26 % та 40% опитуваних; негативно до цього поставились 34 % респондентів. Тобто, якщо існує можливість укладання шлюбу, то навчання не виступає при цьому вагомою перешкодою. Серед опитуваних нами у шлюбі перебувають 8 %, не перебувають – 92 % респондентів.

За результатами проведеного опитування студентської молоді ми отримали такі дані: найоптимальнішим віком для вступу до шлюбу респонденти вважають період від 25 до 30 років (48 %), потім – вік від 18 до 25 років (38 % респондентів), а 12 % обрали “свій варіант” відповіді. Лише одна людина (2 %) обрала відповідь від 30 років і старше. Шлюб між 23-річними людьми може бути досить перспективним. У цьому віці, як правило, закінчують навчання, визначаються як особистість, жінка досягає свого фізичного розквіту, це кращий вік для народження дітей. Чоловічий організм формується пізніше. Отже, оптимальний вік для створення родини – 21-25 років. Крім того, в останні роки нестандартних шлюбів, де чоловік молодший від дружини на 5-15 років, стає все більше. Число їх збільшується на 2-3 % у рік, та як правило за статистикою, вони розпадаються через 5-6 років.

Сучасна молодь обирає собі супутників життя, не звертаючи уваги на соціальний статус майбутнього чоловіка або жінки, що засвідчують результати відповідей про цю особливість. Більше половини опитуваних відповіли, що для них значення соціального статусу “обранця” не є дуже важливим (54 %), для 20 % взагалі не має значення, але для 18 % респондентів соціальний статус “обранця” є дуже важливим, для 8 % було “важко відповісти”. Тобто, для більшості студентів духовні цінності переважають над матеріальними, про що також свідчать і головні мотиви до вступу у шлюб, які обрали респонденти. Для більшості таким мотивом виступає “кохання” (76%), варіант “спільні інтереси” обрали 6 % опитуваних,

на “свій варіант” вказали 16 %, і тільки одна людина головним мотивом обрала “фізичну сумісність в сексуальному плані”; варіант “покращення матеріального стану” не обрав жоден респондент. Більшість молодих людей, які вступають до шлюбу, мотивують своє рішення коханням до іншої людини. Але, аналіз змісту, який вони вкладають у це поняття, виявляє домінування уявлень про нереальне, романтичне кохання. Визначено, що кохання сприяє розвитку подружніх стосунків, однак люди, орієнтовані лише на свої почуття без збереження духовної близькості, часто відчують розчарування. Також встановлено, що кількість шлюбів, які розпались більше серед пар, що мотивували своє рішення вступу до шлюбу лише коханням більше, ніж серед тих, хто мотивував це рішення більш раціональними мотивами. Коли людина готова до вступу у шлюб, певним чином змінюється і налаштовується її свідомість, світогляд, якості характеру. Серед найважливіших якостей людини, що готова до вступу до шлюбу, респонденти виокремили такі: здатність матеріально забезпечити родину – 76 %, впевненість у собі та своєму партнері – 70 %, відповідальність – 56 %, моральна готовність до батьківства – 44 %, самостійність – 28 %. Саме фінансове питання та наявність власного житла більш за все турбують сучасну молодь. У зв'язку із економічним становищем країни, придбання власного житла та заробітку коштів є проблематичним на сьогодні. І саме це виступає одним із чинників, через які зараз виникає небажання реєструвати та укласти шлюб і зростає рівень розлучень, що також ілюструють причини, які визначили респонденти: зрада, незадовільне матеріальне становище, відсутність житлових умов та свого окремого місця проживання, непорозуміння у родині, одноманітність у стосунках та побуті, несумісність характерів, безвідповідальність, нестабільність життя, різні погляди на життя, вгасання почуттів, алко- чи наркозалежність одного з членів подружжя.

Цікавою також є думка про вплив моделі батьківської родини на створення власної. Більше половини опитуваних вважають, що модель батьківської родини має значний вплив на створення власної (62 %), 18 % вважають, що це ніяк не впливає, та стільки ж обрали варіант “важко відповісти”, 2 % не замислювалися над цим. Батьки, шлюб яких склався благополучно, дають дітям приклад того, як повинно будуватися спільне життя чоловіка і дружини. Погоджені дії батьків є найважливішою передумовою успішного формування уявлень про сім'ю. На підставі ряду досліджень можна констатувати наявність неусвідомлених тенденцій до повторення у новоствореному шлюбі моделі родини своїх батьків (М.В. Вовчик- Блакитна, А.Н. Волкова), до відтворення моделі відносин батьків у власній родині (З. Цельмер), копіювання досвіду батьківської сім'ї (В.І. Чередниченко) та ін. Таким чином, на підставі аналізу ряду досліджень, можна сказати, що основним механізмом формування уявлень про сім'ю є процес ідентифікації. Ідентифікація – придбання, чи засвоєння цінностей,

ідеалів, ролей, моральних якостей значущого іншого (моделі), особливо батьків.

Щодо думки про обов'язковість підготовки молоді до вступу у шлюб та сімейного життя, за потрібне вважають – 40 % респондентів, не замислювалися над цим – 38 %, і 16 % вважають це не потрібним. Такі результати свідчать про низьке усвідомлення важливості дошлюбної підготовки молоді для створення здорової повноцінної родини. Але ті, хто вважає таку підготовку необхідною, гадають, що цим повинні займатися психологи (26 %), соціальні служби (10 %), сім'я (6 %), усі – 12%. На думку респондентів потрібно починати готувати молодь до створення власної родини та вступу у шлюб з 15 років (46 %), з 18- 24 %, з 10 років – 10 %, “свій варіант” обрали 18%. Тобто таку підготовку слід здійснювати у сім'ї – у вигляді бесід, розмов; у навчальних закладах – у вигляді впровадження певних дисциплін тощо.

Свою готовність до вступу до шлюбу на шкалі від 1 до 10 (1 – зовсім не готовий, 10 – цілком готовий), респонденти оцінили наступним чином: 1 – 8 %, 2 – 10 %, 3 – 6 %, 4 – 14 %, 5 – 20 %, 6 – 8 %, 7 – 12 %, 8 – 10 %, 9 – 4 %, 10 – 8 %. Таким чином, можна зробити висновок, що у 18- 23 роки молоді люди лише наполовину свідомо готові до вступу у шлюб та створення сім'ї.

Отже, в умовах сучасного суспільства, що постійно змінюється, незмінними є шлюбно-сімейні, настанови та вплив батьківської родини на готовність молодої людини до вступу у шлюб. Та слід додати, що мало хто з молодих людей замислюється над необхідністю дошлюбної підготовки молоді, яка б у свою чергу, при невід'ємному її застосуванні, дуже вплинула на свідомість молодих людей щодо створення власної родини, усвідомлення та підготовку до батьківства, правильного розподілу та збереження сімейних цінностей, вирішення сімейних конфліктів, розуміння один одного, розподілу сімейних ролей, зниження рівня розлучень та неповних сімей, тощо. Тобто важливим на сьогоднішній день є розробка програм з підготовки молоді до вступу у шлюб саме у вищих навчальних закладах. Належну роль у вирішенні цього питання мають зіграти куратори академічних груп вищої школи.

ГЕНДЕРНЫЕ СТЕРЕОТИПЫ КУЛЬТУРЫ И ЯЗЫКА

Власова О.П. – Днепропетровский национальный университет
железнодорожного транспорта им. академика В. Лазаряна

Самые первые отвлеченные представления человечества о мире и самом себе так или иначе обращаются к противопоставлению двух начал: жизни и смерти, начала и конца, света и тьмы... И часто самым ярким оказывается в этом ряду противопоставление мужчины и женщины. Мы находим это в

первых мифах о происхождении мира, в первых универсальных философских учениях.

Ученые отмечают, что в древних обществах гораздо чаще можно встретить культ женского начала — Богини-Матери, Плодородия, Пречистой Девы. В некоторых древних цивилизациях, например Древнем Египте с существовавшим там сильным культом богини Изиды, женщины могли играть значительную роль как в политической, так и в семейной жизни. Но для многих культур мира их совершенствование означало закрепление бесправия женщины: Законы Хаммурапи на Ближнем Востоке, ритуал бинтования ног в Китае, затворничество в Индии и на Руси. На протяжении многих веков патриархатная культура отражала амбивалентность репрезентации женщины: двусмысленность положения женщин Древней Греции и Древнего Рима соответствовала такому же положению их сильных, умных и красивых богинь, отеческая власть над женщиной и милость к ее греховной природе в средние века была продолжением божьей власти и милости (хотя до сих пор ведутся дискуссии о значении культа Девы Марии в рамках христианства, а также об интерпретации куртуазной любви), поверхностность тайного влияния любовниц в XVIII в. и желание просветителей «перевоспитать» и «образовать» женщину, присутствующие до сих пор во многих исследованиях. Как неоднократно отмечалось разными исследователями, культура индентифицирует маскулинность с ценностями, ассоциируемыми с индивидуализмом, самодостаточностью, соревновательностью, отделением, формальным равенством прав. Культура идентифицирует фемининность с общностью, общинно-связанным чувством заботы, взаимопомощи и кооперации. В массовом сознании типично мужские и типично женские качества усваиваются с детства.

Устное народное творчество — сказки, легенды, былины — утверждают эти идеи явным или неявным противопоставлением образов сильных мужчин или мальчиков — основных действующих лиц, и страдающих персонажей женского пола, которые добиваются цели (удачное замужество или освобождение от злодея) качественным обслуживающим трудом, страданием и терпением. Все мужские качества оцениваются как положительные, женские — как ущербные и маргинальные.

Всё это получило закрепление в языке. Во многих современных языках в обозначениях женщины сохранилось значение их зависимости от мужчины: слово «человек» является часто синонимом слова «мужчина», а женщина — это жена человека (мужчины). Язык закрепляет половую асимметрию не только семиотически, но и грамматически, в том, что получило название «сексизмозы». Дискурс — социальная речевая деятельность — постоянно воспроизводит традиционную дискриминацию по признаку пола в каждом акте общения. Язык конструируется в соответствии с мужскими правилами, поскольку язык — средство классификации и упорядочивания мира, средство манипулирования

реальностью. Одно из главных правил семиотики гласит: мужское – это норма. Патриархатный порядок устанавливается с помощью множества стилистических средств, и свою задачу исследователи гендера видят в их деконструкции.

ПСИХОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ГЕНДЕРНОГО ПАРИТЕТУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Говорун Т. В. – Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України
Кікінежді О.М. – Науково-дослідний Центр з гендерних проблем НАПН
України –
ТНПУ ім. В. Гнатюка

Фактор гендеру є стрижневим в оцінці психології суспільного буття – соціально-економічного, етно-культурного функціонування малих та великих груп на різних щаблях їх функціонування – від мікро до макрорівнів. Запровадження гендерного виміру в контекст аналізу життєдіяльності людей є індикатором демократичності та гуманістичності суспільного устрою – життєдіяльності сім'ї, соціалізації дітей та молоді, ефективності професійної освіти, соціально-економічного функціонування в суспільстві двох великих демографічних груп – чоловіків і жінок. Запровадження політики гендерної рівності стає в Україні одним із важливих напрямків розбудови громадянського суспільства. Згідно з міжнародними зобов'язаннями до 2015 року планується забезпечити статеве співвідношення жіночої статі у представницьких органах влади і на вищих щаблях вертикалі влади не менше 30%, скоротити наполовину розрив у доходах жінок і чоловіків.

Об'єктом дослідження є соціально-психологічні чинники, які зумовлюють диференціацію ролей, соціально-економічного статусу, можливостей та обмежень життєдіяльності статей в функціонуванні українського соціуму. Мета дослідження полягала у з'ясуванні психологічного впливу традиційних та егалітарних гендерних орієнтацій на особливості життєдіяльності статей на різних щаблях функціонування суспільства в сфері сім'ї, дитячих освітніх установ, професійного визначення та набуття соціально-економічного та соціально-політичного статусу. Головною гіпотезою дослідження слугувало припущення про те, що за час соціально-економічних трансформацій Україна характеризується поширенням описових, вказівних та директивно-заборонних стереотипів як щодо жіночої, так і чоловічої статей, що породжує прояви сексизму щодо обох статей в різних сферах людського буття.

Перехідний етап розвитку українського суспільства спричиняє амбівалентне ставлення до системи гендерних ролей, конфлікт між давнім дихотомічним їх розподілом та новими, егалітарними викликами до них. Паритетність позиції статей залежить не стільки від історично успадкованих

соціально-економічних, етно-культурних реалій, скільки від системи мислення індивідів, ступеня стерео типізації індивідуальної та масової свідомості. Розвінчані статоворольові міфи починають виконувати роль психологічного фільтра вивільнення особистості, індивідуального потенціалу від нашарувань статево типового, уніфікованого. Егалітарність з позиції гуманістичної психології – це відкритість до досвіду і водночас опора на власні сили, актуалізація власних устремлінь, самодостатність, сприйняття себе без захисних механізмів, свобода від стерео типізованих очікувань в пошуку особистісних смислів, позиція суб'єктності в життєтворенні. Психологічний механізм побудови життєвих перспектив усуває традиційні гендерні обмеження, активізує життєві стратегії (К.О.Абульханова-Славська), життєтворення як самоздійснення і самореалізацію (К.Роджерс, А.Маслоу), видозмінює ставлення до себе і до інших (В.О.Татенко, Т.М.Титаренко), дає поштовх до набуття різноманітних соціальних ролей (А.Авер'янова, В.В.Москаленко, В.Романова), розгортання життєвого сценарію (Е.Берн), історії індивідуалізації і самоусвідомлення (Е.Еріксон). Дилема самовизначення у виборі гендерної ролі демонструє силу психологічного впливу стереотипів, дотримання яких дає змогу задовольнити потребу в приналежності, прийнятті іншими, підтримує самооцінку, дає відчуття впевненості в собі, виконує енергозберігаючу функцію у виборі індивідом лінії поведінки, побудові сімейних стосунків, освітнього, професійного і кар'єрного зросту тощо.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ЯК ШЛЯХ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНІХ ПОТРЕБ СУЧАСНОЇ ЖІНКИ

Горук Н.М. – Львівський національний університет імені Івана
Франка

Дослідження трансформаційних процесів показують, що за останні десятиріччя спостерігається поступова адаптація людей до змін, нових умов життя, нових суспільних норм і цінностей. Традиційні ролі сучасних чоловіків та жінок в Україні та інших пострадянських державах перейшли через суттєві зміни. Зокрема, спостерігається активне засвоєння жінками нових для них, традиційно чоловічих сфер, скорочується соціальна дистанція між жінками і чоловіками, розширюється сфера суспільної активності жінок, активізується їх участь у розвитку економіки. Однак, збільшення можливостей отримання вищої освіти не вирішує питань участі жінок в управлінській і державній сферах та не змінює їх соціального статусу. Конкурентоспроможне середовище, високий динамізм, орієнтація на інновації сучасного соціуму вимагають постійного оновлення і доповнення знань особистості. Виникає потреба в освіті, яка відповідатиме вимогам плюралістичного суспільства – неформального, доступного,

конкурентоспроможного, здатного до самоорганізації у мобільному середовищі. Одним із видів такої доступної, мобільної і конкурентоспроможної освіти, що дає змогу людині самовдосконалюватись, бути активним учасником навчання і життєтворення, підвищувати свою фахову і особистісну компетентність є *неформальна освіта*. Цей вид навчання набув значного поширення у багатьох високо індустріальних країнах, зокрема у США, Канаді, Швеції тощо.

Із зміною вимог сучасного капіталістичного суспільства саме неформальна освіта жінок є одним із засобів, які сприяють зміні гендерного розподілу влади в суспільстві завдяки соціальним цілям та тісним зв'язкам із реаліями щоденного життя жінки, громадою, професійною діяльністю. Зокрема, організація програм неформальної освіти жінок повинна відповідати особливостям ролей, які виконують жінки у сучасному світі. Зміст, форма, місцезнаходження та тривалість програм великою мірою залежать від потреб самих учасників навчання, є легко адаптованими та гнучкими.

Серед різновидів неформальної освіти жінок у країнах Північної Америки зустрічаємо навчання, мета якого – вдосконалення економіки та забезпечення державі конкурентоспроможності на світовому економічному ринку. До цих програм відносять, навчання сучасним фермерським технологіям, домашньому виробництву, менеджменту та підприємницькій діяльності тощо. Другий вид неформальної освіти жінок покликаний сприяти більшому залученню жінок до активної участі у житті суспільства і громади. Його завданням є формування лідерських навичок, здатності до ефективної самоорганізації, самоуправління та саморегулювання. До третього виду програм неформальної освіти відносять навчання, що забезпечує формування експертних знань особистості у різноманітних галузях діяльності. Ці навчальні програми та курси жінки обирають з метою поглиблення своїх соціокультурних, політичних та економічних знань для вирішення життєвих проблем, організації добробуту тощо. Четвертий тип неформальної освіти жінок має на меті підтримку та налагодження демократичного соціального устрою в країні. Завданням цієї освіти є уповноваження жінок, надання їм можливостей для життєвого вибору, формування початкових знань правової та громадянської освіти, навчання про права людини, боротьба із дискримінацією, сексизмом, гомофобією, насильством та утисками прав особистості у різного роду діяльності. П'ятий тип неформальної освіти покликаний забезпечувати особистісний розвиток жінки. Організатори працюють у напрямку формування адекватної самооцінки та самосвідомості жінок, розвитку їх творчих здібностей. За допомогою колективного творення і конструювання знань жінки отримують насагу та здатність впливати на своє субординаційне становище в суспільстві.

УКРАЇНА НА ШЛЯХУ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ РОЗВИТКУ ТИСЯЧОЛІТТЯ (ГЕНДЕРНИЙ КОМПОНЕНТ)

Ковтун В.В. – Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

У вересні 2000 року на Всесвітньому саміті ООН Україна, будучи однією з 189 країн-учасників, підписала Цілі розвитку тисячоліття: до 2015 року викоринити злидні, підтримувати якість та обов'язковість початкової освіти, побороти інфекційні хвороби, зменшити рівень материнської та дитячої смертності, створити сприятливе для людини екологічне середовище, забезпечити рівність чоловіків та жінок.

У вирішенні гендерних проблем на саміті особлива увага акцентувалась на необхідності рівноправної участі жінок у прийнятті рішень у всіх сферах суспільного життя. Наша держава характеризується високим рівнем освітньо-професійної підготовки та зайнятості жінок, але задіяність їх у сфері прийняття рішень дуже незначна. Орієнтуючись на позитивний досвід розвинених країн, Україна зобов'язалася подолати цю диспропорцію. Були визначені такі цільові індикатори: досягнення відсотка жінок серед депутатів Верховної Ради України – 30 %, серед депутатів місцевих органів влади – 50%, серед вищих держслужбовців – 30 %.

Підводячи підсумки десятилітньої реалізації цього завдання, ми вимушені констатувати, що ситуація на краще так і не змінилась. Гендерне співвідношення продовжує залишатись дискримінаційним. Наведемо порівняльні цифри 2000/2009 років. Серед депутатів Верховної Ради за ці десять років відсоток жінок не змінився – 8/8. За цим показником Україна поступається не тільки країнам Євросоюзу, де в середньому жінки посідають 30% парламентських місць, але й середньостатистичним показникам світу – 18,7 %. Відсоток жінок серед депутатів місцевих органів влади навіть зменшився – 42/37; серед державних службовців 1-2 категорії дещо покращився, але залишився дуже далеким від запланованого – 15/19.

Участь жінок у вищих органах управління не просто данина часу, а необхідність враховувати іншу точку зору, інший соціальний вимір державних перетворень, що особливо актуально у наш інноваційний час. Україна продовжує характеризуватися високим рівнем професійної гендерної сегрегації: жінки і чоловіки задіяні в різних сферах економічної діяльності та на посадах різного рівня. Високим залишається розрив у рівні доходів. Україна зобов'язалася до 2015 року досягти співвідношення середнього рівня заробітної плати жінок до середньої заробітної плати чоловіків 86 %. З 2000 р. до 2009 р. воно зросло лише на 6,3 % і становило 77,2 %.

Гендерну політику досить часто розглядають як вирішення проблем жінок. Її зміст і значення набагато глибші. Зважена гендерна політика передбачає побудову соціально-орієнтованого суспільства; розширення

свободи вибору для представників обох статей; вирішення проблем сім'ї, дітей, і ,що є досить актуальним, проблем чоловіків. Невідповідність між гендерним стереотипом сильного, вольового, мужнього, надійного «голови і годувальника» сім'ї і реальними можливостями багатьох чоловіків, підштовхують їх до асоціальних дій. Найбільшого прогресу у становленні гендерної рівності досягли країни Північної Європи. Серед членів парламенту (дані 2009 р.) Швеції - 47 % жінок, Нідерландів – 42 %, Фінляндії – 40 %, Норвегії – 39 %. Одночасно вони демонструють світу кращі економічні показники, соціальну зорієнтованість державної політики, здобутки медицини, освіти, низький рівень корупції

Аналіз десятилітнього досвіду України з реалізації Цілей розвитку тисячоліття, у їх гендерному компоненті, свідчить про незавершеність процесу формування національного механізму гендерної рівності і вимагає об'єднання зусиль громадськості та держави у подоланні сталих стереотипів щодо традиційного розподілу гендерних ролей у суспільстві та формуванні загальної гендерної культури населення.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПОНЯТИЯ СУБЪЕКТИВАЦИИ В ПОСТМОДЕРНИЗМЕ: МИШЕЛЬ ФУКО

Колиева И.А. – Днепропетровский национальный университет
железнодорожного транспорта им. академика В. Лазаряна

Современный философский дискурс на первый план выдвигает проблему определения субъективации, в целом, и женской субъективации, в частности. Основной составляющей данной проблемы, выделяемой многими современными философами-исследователями (М.Фуко, Ж.Лакан, Ж.Деррида, Л.Иригарэ, Дж.Батлер и другие), является переосмысление общепринятого, традиционного понимания субъекта как целостной структуры. Основопологающим видится высказывание французского философа-постмодерниста Мишеля Фуко о том, что «универсальной формы субъекта, которую можно найти повсюду, не существует» («Эстетика существования»). Фуко определяет субъект не как априорную форму существования разумного человека, а как результат осуществления различного рода практик власти, «игр истин», по терминологии самого философа («Этика заботы о себе как практика свободы»). Таким образом, понятие субъективации в работах М.Фуко является главным механизмом анализа процесса формирования субъекта как существа социального. Отстаивая позицию неприятия априорной субъективности, последовательно критикуя трансцендентальные характеристики субъекта, Фуко выдвигает идею историчности как ключевую для определения понятия «субъективации», поскольку именно идея историчности позволяет рассматривать вопрос об условиях и основаниях возникновения субъекта как такового. В этой связи следует особо

подчеркнуть тот факт, что в вышеобозначенной проблеме М.Фуко интересует не столько становление субъекта универсального, сколько условия и предпосылки, при которых формируется субъект безумный, субъект желающий, субъект сексуальный.

По мнению Фуко, субъект – это многоплановый, многогранный индивид, который одновременно может включать в себя несколько типов (субъект политический, субъект сексуальный и т.д.). Становление субъективации определяется философом как сложный и поэтапный процесс, состоящий из нескольких, так называемых режимов объективации в современной культуре. Под режимами объективации исследователем понимается преобразование индивидов в субъекты определенной культурной или научной ситуации. Фуко выделяет три основных режима объективации индивида в субъекта. Первым режимом является режим превращения индивида в объект научного знания (например, говорящий субъект в филологии, работающий субъект в экономике, живой субъект в биологии). Второй режим объективации Фуко называет «разделяющими практиками», суть которых заключается в разделении субъекта как внутри себя, так и с помощью Других, где сам процесс такого разделения способствует преобразованию субъекта в объект (например, разделение человека на больного и здорового, на преступника и законопослушного гражданина). И, наконец, третьим режимом объективации выступает «самообъективация», т.е. осознание человеком себя в качестве сексуального субъекта, координация внутренних потребностей индивида с данной социальной ситуацией посредством волевых, моральных и умственных усилий самого человека («Субъект и власть»).

Таким образом, даже при поверхностном анализе процессов становления субъективации у знаменитого постмодерниста М.Фуко можно отметить двойственность значений терминов «субъект» и «субъективация». С одной стороны, субъективация рассматривается философом как формирование свободного и ответственного субъекта, поступки которого детерминированы собственным разумом, моральными ценностями индивида (процессы внутренней субъективации). С другой стороны, формирование субъекта обусловлено внешними множественными социальными факторами (процессы внешней субъективации).

ИССЛЕДОВАНИЕ ПОНЯТИЙ ФЕМИНИННОГО И МАСКУЛИННОГО В КАЧЕСТВЕ ОСНОВНЫХ КАТЕГОРИЙ ГЕНДЕРА

Н.П. Костюк. – Днепропетровский национальный университет
железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна

Среди таких проблем, новых для украинской и в известной степени мировой науки вопросы пола и гендера занимают далеко не последнее место.

Непрекращающийся интерес к теориям о человеке – мужчине и женщине, обострение потребности переосмысления концептов маскулинности и фемининности вызваны изменяющимися условиями социальной и политической жизни, тем новым состоянием, которое отражено в терминах "глобализация" и "постмодерн".

Пройденный за последние десятилетия украинским обществом путь демократического реформирования показал всю сложность этого процесса и необходимость теоретической разработки целой системы понятий, связанных с гендерными критериями, задачами и целями. В то же время уже очевидно, что развитие национальной гендерной теории стимулирует процессы трансформации украинского общества, в котором происходит смена представлений о роли и положении каждого пола как в публичной сфере, так и в частной жизни.

Важно также отметить, что становление такой новой проблемной области философии, как гендерные исследования, влияет в целом на развитие отечественной философской науки, свидетельствует о расширении сферы ее теоретических и аналитических изысканий.

В центре внимания гендерных исследований – социальные и культурные факторы, определяющие отношения общества к мужчинам и женщинам, конституирование субъективности в связи с принадлежностью к тому или иному полу, стереотипные представления о личностных качествах мужчин и женщин, то есть все то, что переводит проблематику пола из области биологии в сферу социальной жизни и культуры. Маскулинность и фемининность рассматриваются таким образом не как имманентный природный фактор, а как концепт культуры и продукт развития общества.

Философский анализ влияния мужского и женского на конструирование общей композиции западноевропейской культуры, выявление роли фемининного и маскулинного в создании ее базовых ценностей, а также вскрытие глубинных онтологических причин патриархатности и андроцентризма в философии и – шире – культуре приобретают первостепенное значение для понимания объективной логики развития культуры, прогнозирования перспектив трансформации "гендерного общества" в современном мире.

В ситуации радикальных изменений как в окружающем мире, так и в самосознании людей (мужчин и женщин), патриархатность мышления, институализация андроцентризма предстают как форма ложного сознания, преодоление которой начинается с момента сознательной постановки вопроса о ее существовании. И в этом также заключается необходимость и важность философского исследования понятий фемининного и маскулинного в качестве основных категорий гендера.

Утверждая равенство возможностей в реализации жизненных программ людей вне зависимости от их половой принадлежности, современное постиндустриальное общество способствует развитию активной и свободной

женской личности. Значительная роль в этих процессах принадлежит гендерным исследованиям, представляющим сегодня значительное философское направление, влияние которого постоянно увеличивается.

ГЕНДЕРНІ ПРОБЛЕМИ В СИСТЕМІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Кравець В.П. – Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Боротьба за соціальну рівність на початку ХХІ ст. полягає, окрім іншого, в тому, щоб можливості людини якомога менше визначалися фактором статі. Коли на законодавчому рівні ця проблема була вирішена, виявилось, що фактична нерівність за ознакою статі, проте, збереглась у всіх сферах життя. Гендерні дослідження привели до розуміння того, що проблема нерівності набагато глибша, ніж це уявлялось; що вона впирається у відтворення нерівності можливостей. Була переосмислена роль культури, популярних стереотипів, упередженості науки у формуванні уявлень про жіноче й чоловіче, про мужність і жіночність та їх роль у творенні бар'єрів перед жінками й чоловіками. Гендерні проблеми стосуються дослідження динаміки змін чоловічих і жіночих ролей у суспільстві й культурі, розробки перспективної стратегії досягнення фактичної рівності можливостей жінок і чоловіків.

Наш університет ввійшов до п'яти вишів, у яких було підтримано створення кафедр з гендерних студій за сприяння Програми розвитку ООН в Україні (ПРООН) та Європейського Союзу. Формування гендерних компетенцій майбутніх вчителів та викладачів як ключових життєвих компетенцій згідно Болонських вимог та євроінтеграційного процесу, розробка та реалізація гендерно-освітніх технологій у практику школи та вузу на основі «педагогічної матриці» української освіти та відповідно до чинних державних документів (Закон України „Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків” (5.09.2005), наказ МОН України „Про впровадження принципів гендерної рівності в освіту” (№ 839 від 10.09.2009) є концептуальними засадами впровадження гендеру у функціонування педагогічного вузу. Інституціоналізація в системі підготовки майбутніх фахівців-педагогів передбачає розширення та оновлення інфраструктури кафедри педагогіки та науково-дослідного спільного з НАПН України гендерного Центру як інструменту ефективного впровадження гендерних підходів у вищу школу, що дозволить об'єднати зусилля науковців, викладачів вузів, вчителів, шкільних психологів і соціальних педагогів з метою підвищення гендерної свідомості учнівської та студентської молоді. У зв'язку з цим планується подальша розробка

гендерної педагогіки та психології як чинників розвитку людського потенціалу, організація гендерного виховання на засадах егалітаризму як втілення ідеї рівних прав і можливостей статей. Маючи значний досвід у розвитку гендерного дискурсу у вищій школі (в університеті гендерні дослідження розпочалися з 1999 року), ми розширили коло питань, яке вимагає своєї розробки і досліджень у зв'язку з декларуванням нового педагогічного напрямку, а саме: „Суспільство, стать, гендер” (біологічне і соціальне у гендерній соціалізації, наслідки гендерної асиметрії для розвитку особистості дитини, конструювання технологій впливу соціуму на індивіда з метою формування певної моделі гендерної ідентичності, сутність соціальних трансформацій у стосунках статей тощо); „Гендер і педагогіка” (гендерні аспекти історії школи і педагогіки; гендерний потенціал навчально-виховного процесу, вікові аспекти гендерної соціалізації, критика гендерної тенденційності традиційної школи тощо); „Проблеми впровадження гендерного підходу в роботу школи і сім'ї” (методологія і методика гендерної освіти і виховання, шляхи впровадження гендерної інновації в навчально-виховний процес освітніх установ і сім'ї тощо); „Дошлюбна підготовка учнівської молоді: гендерні проблеми»; „Гендерний підхід у підготовці вчителів” (виявлення і подолання гендерних стереотипів учителів і студентів педвузів, методи і прийоми їх деконструкції і реконструкції).

УКРАЇНЬКА ЖІНКА В ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОМУ СВІТІ: ТРАДИЦІЙНІ АСПЕКТИ ВИЯВЛЕННЯ АРХЕТИПНИХ РИС

Купцова Т. А. – Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

У сучасному глобалізаційному суспільстві зберігається архетипний контекст, який формувався століттями під впливом традиційної патріархальної культури. Традиційний погляд на жінку та її суспільні ролі домінує і сьогодні в українській соціогуманітаристиці, попри слабку відповідність цих уявлень реаліям сучасного життя.

Дослідниці гендеру відмічають існування у нашому суспільстві такого явища, як нетерпимість до інтелектуального, емансипованого, політично активного жіноцтва.

Як спостерігається в сучасному українському суспільстві модель «Феміністки» є найбільш конверсійна і найменш популярна. Навіть саме жіноцтво упереджено сприймає цей новий жіночий образ, вважаючи його «загрозою вічній жіночності». Стереотипне уявлення про феміністку як чоловікоподібну, грубувату, статево невдоволену, озлоблену й агресивну є характерним для чоловіків і для значної маси жіноцтва. Деякі чоловіки-дослідники сучасній емансипованій жінці протиставляють ідеал «Вічної Жіночності» «... в якості принципу буття».

Західна культура запропонувала нашим науковцям концепт «тотальної жіночості», описаний Марабел Морган, яка у 1973 році видала книжку під назвою «*Тотальна жінка*», що стала бестселером. Багато жінок, особливо «феміністок», вважають явище, що називає себе «тотальною жіночістю», за шокує, дурне, навіть відворотне, за якесь вираження жіночої «фальшивої свідомості». Виглядає це так, - цілком слушно підкреслюють критики, - що «тотально-жіночий» рух спочатку бере на облік тисячі невгамовних, нещасних, знуджених, спантеличених, невдоволених та обурених жінок, яких потім заохочують «виговорити» свої лиха, після чого їм пропонують певну рекомендацію, як покінчити з тими бідами. «Коли подивитися з критичної, феміністської точки зору, – зазначають науковці, – то лікування підозріло скидається на конячу дозу того, що ще наприпочатку довело жінку до подібної жалюгідності. Жінок умовляють стати «щасливими домогосподарками» й спокусливими секс-бомбами, підходити до всякої прикрості з розуміною усмішечкою, із заспокійливим голосом, а також із безмежною здатністю на самовідданість».

М.Богачевська-Хомяк відмічає, що більшість дослідників не розглядає жіночі проблеми, тому що вони ніколи не були першорядними для соціуму. Вона підкреслює: «Навіть ті історики, які захищають необхідність вивчення народів і націй, а не лише держав, недооцінюють значення громадянського суспільства й жінок. Більше того, самі жінки часто залишаються байдужими до своєї історії». Досить популярною залишається нині й ідея про «занесеність» феміністичної та гендерної проблематики з Заходу, її «чужість» українським жінкам та суспільству загалом. «Підтвердження» такі «новаторські» ідеї знаходять у розвідках окремих українських етнологів, які часто занадто позитивно оцінюють все, що пов'язане із традиційною сільською українською культурою, наполягаючи, що українка мала виключно високе становище в традиційному суспільстві. Наприклад, В.Борисенко, оцінюючи суворість сільської громади по відношенню до покритки, пише: «Дослідниці-феміністки інколи спекулятивно витлумачують цю суворість як моральне гноблення жінки. А насправді звичай був покликаний уберегти, застерегти дівчину від наслідків вільної поведінки, щоб уникнути важкої долі матері-одиначки. І народ своїм суворим осудом дбав про захист молоді особи». Наголошуючи на тому, що жорстоко караючи дівчину, яка втратила цноту до шлюбу, «хлопцеві докоряли лише певною мірою». І.Грабовська слушно запитує: «Чи не завдяки такій «мудрій» етнофілософії в українців і до цього часу відсутнє не лише поняття, але і саме явище відповідального батьківства? Адже існує чітко фіксоване мовою словосполучення «жінка-матір», та відсутня його пара-визначальник «чоловік-батько»».

Науковці одностайні у твердженні, що традиційні гендерні ролі сьогодні є джерелом суспільних та міжособових конфліктів, оскільки накладають на особистість обмеження, які заважають їй творчо розвиватися.

ВЛИЯНИЕ ГЕНДЕРНОГО ФАКТОРА НА РЫНОК ТРУДА

Лосев А.А. – Днепропетровский национальный университет
железнодорожного транспорта им. академика В. Лазаряна

Обеспечение равных прав и возможностей женщин и мужчин есть одним из главных направлений деятельности Европейского Союза. В Европейской конституции, принятой в 2004 году, важная роль уделяется идеям гендерного равенства, где равенство рассматривается как равенство возможностей. Евросоюз создал Совещательный комитет по вопросам равных возможностей для мужчин и женщин, утвердил Программу для Сотрудничества относительно равных возможностей для мужчин и женщин.

Идеи гендерного паритета закреплены в Конституции Украины, с января 2006 года вступил в действие Закон «Об обеспечении равных прав и возможностей женщин и мужчин», Украина подписала все международные документы об обеспечении равных прав и возможностей женщин и мужчин и взяла на себя определенные обязательства. Тем не менее, патриархальная идеология формирует политику большинства государств на основе сформированных веками социально-половых стереотипов и сохраняет гендерную асимметрию в этих государствах и Украина не является исключением, прежде всего в сфере трудовых отношений.

Разделение профессий на “мужские” и “женские” все еще существует в Украине. Оно определено законом, правда, касается в первую очередь физического труда. В КЗоТе есть глава «Работа женщин», где в статье 174 говорится, что слабому полу нельзя носить тяжести на производстве и трудиться под землей. В других статьях прописано, что мам с детьми до 14 лет без их согласия нельзя привлекать к сверхурочной работе и заставлять трудиться в выходные.

Проведенный анализ распределения мужчин и женщин по профессиональным сферам показывает, что наиболее “женскими” работодатели считают профессии секретаря, офис-менеджера, менеджера по персоналу, бухгалтера, помощника руководителя. Мужчин же работодатели предпочитают набирать на должности водителя, охранника, шеф-повара.

Исследования рекрутинговых компаний показывает, что чем выше ожидаемая зарплата, тем больше мужчин претендует на это рабочее место. Специалисты рынка труда отмечают, что мужчины на собеседовании требуют более высокую зарплату. Женщины в четыре раза реже претендуют на руководящие должности и, хотя число топ-менеджеров – женщин в Украине увеличивается, но не слишком быстро, приблизительно на 4% в год.

Сопоставление процентного соотношения мужчин и женщин, занятых в разных сферах в Украине и Европе свидетельствует, что в Европе, например, количество женщин в некоторых сферах в 2009 году увеличивалось огромными темпами и в области здравоохранения,

юриспруденции, в сфере обслуживания, гостиничном бизнесе превышает 50% работающих. А в таких областях как образование и страхование, работников-женщин и до кризиса было больше, чем мужчин.

Среди исследуемых профессиональных областей, наиболее востребованных в Украине, женщины обогнали мужчин, и их доля среди административного персонала составляет 85%, управлении персоналом – 75%, бухгалтерии и финансах – 67%, маркетинге и рекламе – 62%. Однако в производстве работающих женщин всего 19%, высшем менеджменте 20%, продаже 29%.

Анализ этих данных говорит о том, что в Европе женщины становятся главной рабочей силой на рынке труда. Работодателям в Украине еще долго предстоит избавляться от стереотипов при найме на работу женщин и здесь государство должно повышать уровень социальной защиты женщин и их зарплаты на законодательном уровне, ибо развитие мирового рынка труда стирает границу между женскими и мужскими профессиями.

СЕКЦІЯ: ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ.

НАУЧНОЕ ПОЗНАНИЕ, ПЛАНЕТАРНОЕ МЫШЛЕНИЕ И ИЗУЧЕНИЕ ПРОЦЕССОВ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

С.Ш. Айтов – Днепропетровский Национальный университет
железнодорожного транспорта им. академика В. Лазаряна

Один из основоположников европейского рационализма и европейской науки Нового Времени, Ф. Бэкон, мечтал не просто об индуктивном методе, не просто о человеческом прогрессе и не просто о могуществе человека, но о том времени когда он сумеет научно-техническими средствами создать и преобразовывать всю природу наподобие Бога. Таким образом, благо – в парадигме европейского рационализма – есть то знание, посредством которого можно заставить природу служить человеку. Знание, не приносящее практических результатов, вполне в духе «протестантской этики», Бэкон считает ненужной роскошью. Как указывает Т. Кун, «нормальная наука», часто подавляет фундаментальные новшества потому, что они неизбежно разрушают основные ее установки. Ученые, работающие в русле нормальной науки, не ставят себе цели создания новых теорий, обычно они так же нетерпимы к созданию теорий другими. Парадигмы, в рамках которых функционирует нормальная наука, враждебны новшествам, догматичны и малоподвижны. Изменение их, как и изменение ментальности, общественного сознания, происходит медленно. Итак, мышление научного

сообщества, в силу особенности науки как целостной познающей системы, весьма консервативно и отличается неготовностью быстро признавать новые фундаментальные идеи. А наука, научное мышление, а также производительные силы (по крайней мере, в индустриально развитых странах) развиваются весьма быстро.

Между тем, чем более сложным и развитым становится разум, чем более сложные задачи ему предлагается решать, чем более информации разного свойства приходится обрабатывать, тем он должен быть более раскованным, самокритичным, свободным от навязываемых предпосылок и ограничений. Целью развития науки – с точки зрения науки – является лавинообразное умножение знаний, решение познавательных задач, обусловленных ее развитием. Очевидно, что в ситуации обострения глобальных проблем, мышление экспертов и ученых должно быть направлено, в первую очередь, на главную цель – предотвращение возможных планетарных катаклизмов. Константы научного мышления, разума, в то же время диктуют продолжение «количественного», экстенсивного развития цивилизации. Научное познание пытается распространить присущее лишь ему нормы и стандарты на все сферы бытия и сознания. Подход к общецивилизационным проблемам в соответствии с принципами по которым решаются научные и технологические задачи, по существу, неадекватен. В частности, «внедрение» в природу, живущую по естественным законам объектов, сконструированных на основе данных, полученных в контролируемых лабораторных условиях приводит, обычно, к массе побочных, непроверенных последствий. Н.Н. Трубников высказывает сомнение в том, может ли вообще наука, как свободная форма сознания, может быть и оставаться высшей инстанцией при решении всех общих: мировоззренческих, нравственных и им подобных вопросов. Например, вопрос о том, продолжать ли нынешнее, очевидно бесперспективное количественное развитие Запада и следующих за ним культур или, отбросив культ узкого рационализма (рационализма, как его понимали в XVII – XIX в.в.) создать новое мировоззрение, следование которому позволило бы человечеству и человеку жить в большей гармонии с природой и с самим собой. Если говорить об альтернативе данному типу мышления, то следует вспомнить об экологически ориентированном мышлении «традиционных обществ». Весьма важным в этом мышлении, новом, планетарном мировоззрении, должны были бы играть идеалы свободы как основного права человека. Едва ли в сложении такого вероятного мировоззрения примет участие современная, технологически ориентированная наука. В сознании человека наших дней, научное и нравственное перестали совпадать в самом существенном и важном. Это расхождение – в том, что критерий научности перестал быть главным и в нравственном, и в мировоззренческом, и в философском смысле. Как считает В.Н. Лейбин, в поисках истины наука оказалась у ориентированной только на саму себя, без обращения к тому

значенню, какое оно может и должно иметь для человеческой цивилизации; наука оказалась лишенной ответственности перед человечеством, а человеческая цивилизация – гуманистических ценностей и идеалов, традиционно представляемых философией.

Одна из основополагающих идей рационального и традиционного научного мышления, приобретшая впоследствии всемирную значимость – идея прогресса, неуклонного восхождения могущества человека, не имеющего предела, трансформировалась в такие процессы, которые приводят к маргинализации все более значительных контингентов людей. Экологическая, демографическая, социальная, другие глобальные проблемы представляют действительно грозную опасность для человечества. Однако сами они являются, на наш взгляд производными от проблемы неадекватного восприятия сложных реалий современного мира европейским рациональным мышлением, господствующими мировоззрениями, социокультурными и этическими идеалами, чьи прагматизм и узкая рациональность, согласно законам диалектики, трансформировались в свою противоположность и представляют ныне наибольшую опасность для мира. Планетарное мышление, ориентированное на создание и реализацию качественно новой модели социально-экономического, политического и культурного развития может стать основой для решения острых проблем глобализации.

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ КАТЕГОРІЇ МЕНТАЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Башкеєва О. М. – ДВНЗ «Український державний хіміко - технологічний університет»

Сучасні процеси інтеграції та глобалізації стосуються усіх сфер життєдіяльності суспільства. Діалог між етнічними ментальностями, узгодження світоглядних позицій постають важливими вимогами ХХІ століття. Виконати це нелегке завдання неможливо без глибокого дослідження самої категорії ментальності.

Осмислення категорії ментальності в Україні в цілому на сьогодні відбувалося шляхом пошуку нових дефініцій та реставрації традиційних категорій, таких як “національний характер”, “суспільний дух”, “колективне несвідоме”, “душа народу”, “соціальна психіка” тощо. Історико-філософського аналізу категорії ментальність шляхом ретроспекції та подальшої динаміки його розвитку не проводилося. У перші роки незалежності України філософське заглиблення в категорію «ментальність» не стало пріоритетним, філософські дослідження цих років були спрямовані на розробку вказаної категорії у руслі етнопсихології.

Не зважаючи на те, що поняття «ментальність» широко використовувалось у зарубіжному суспільнознавстві та було присутнє в наукових словниках вже з початку XX ст., в філософських словниках радянського періоду даний термін відсутній. Філософське визначення ментальності в радянський період з'являється лише в 1991 році у філософському словнику сучасної західної філософії. Поняття „ментальність” використовують неокантіанці, феноменологи, психоаналітики, структуралісти, аналітична філософія. Найбільшу розробку поняття «ментальність» здобуло у дослідженнях французької історичної школи «Аннали». Сучасна трактовка поняття «ментальність» представлена творчістю американського філософа Х. Патнема, що представляє період «постаналітичної філософії». На початку XX століття термін ментальність активно використовувався також у соціології (Е. Дюркгейм, 1898), психології (А. Валлон, 1928, Ш. Блондель, 1926). Термін „ментальність” був присутній у назвах робіт по дослідженню психіки приматів – шимпанзе, орангутангів (Фьорнесс, 1916; Кьолер, 1925). Доводиться констатувати, що поняття ментальність не було неологізмом у зазначений період, з рубежу XIX – XX століть воно почало активно використовуватися в науці.

Поняття «mentality» є породженням англійської філософії XVII століття, і воно позначало тоді колективне забарвлення ментальної активності, спосіб мислення і почуттів певної групи людей. Але в англійській мові це слово обмежилось технічною мовою філософії, і позначало все те, що відноситься до свідомості, мислення, у той час як у Франції незабаром термін «ментальність» увійшов у загальне вживання завдяки роботам Вольтера, а також під впливом позитивістської філософії. Одним з перших, хто став застосовувати поняття «mentalite» у засобах масової інформації Франції в XIX ст., був І.Стююї. Він трансформував англійське поняття «mentality», тобто якість, склад розуму, особливість мислення, - і зі сфери філософії свідомості перемістив його в сферу створення нової системи правління, заснованої на ідеалах позитивної науки. Стююї пише, що зміна уряду повинна бути глибокою, повною, і вирішальне значення має оновлена інтелектуальна революційна ментальність. Якщо «теологічна ментальність» заснована на принципі божественного права монархічної влади, то позитивістське мислення не перебільшує роль монарха. Згодом інший позитивіст, Л. Леви-Брюль, забезпечить термінові «ментальність» популярність у XX столітті.

КАТЕГОРІЯ “ДУХОВНОСТІ” У ФІЛОСОФСЬКОМУ ВИМІРІ

Бойко М.П. - Дніпродзержинський державний технічний університет

Філософську категорію “духовності” слід розглядати не лише у емпірично раціональному сенсі, але і з позиції усвідомлення людиною свого буття.

“Духовність”, як філософське поняття є станом самозаглиблення людини у світ її думок, фантазій, раціональних конструкцій та чуттєвих вражень, воно визначає характер формування “розумового споглядання” і впливу його на людську свідомість. “Духовність”, як певний зміст вираженого настрою людини, знаходиться поза межами її розуму, бо “духовне неусвідомлене” постає, як інтелектуальна проблема, яка тісно пов'язана з людською чуттєвістю. “Духовність” наділена значенням, яке знаходиться усередині само розвиваючого духовного початку, це є ніби процес перетворення світу у вираз цілеспрямованої причини перевтілення “духу” у конкретну форму. “Духовне” не може бути абсолютно відокремлене від середовища, де воно себе проявляє, а саме в конкретності набуття форми та змісту певної речовини, воно наповнюється причинним значенням існування та отримує певні характеристики, які дозволяють йому існувати в певній структурі та зберігати внутрішній зміст. Концентрований вираз теми духовності в людському розумінні полягає в образно-смисловому відзначенні місця духу в понятті верховності духу над усім створеним світом і наділення світу формою, змістом, сенсом і рухом. Але значення (таємниці) існування світу залишається за межами розуміння існуючих в ньому видів. Людська свідомість включає в мислення тему відчуженості світу з тієї позиції, що оточуючий світ не є адекватно споріднений з людським буттям, бо людина не може прийняти світ таким, яким він є. У поняттях людей, “оточуюче” є матеріалом, який переформовується за людським проектом та воно повинно відповідати їх раціональному проекту. “Духовність” - є очищенням людини від прищепленого до неї примітивізму оточуючого її буденного життя. Кожна свідомо людина розуміє, що повсякденність, це певна зовнішня циклічність в русі поточних подій, повторень, одних і тих же людей, інколи, у людській свідомості створюється певний незмінний стереотип зупинення часу. Такий час є незмінним в суб'єктивній свідомості, бо людині здається, що усе навколо її персони є неповторним, і природно цей “циклічний” час є для неї стає тягарем. Людина повинна в своєму житті займатися самоствердженням того, що в неї було закладене з народження, але не кожна може знати про своє призначення. “Духовність” не можна чуттєво досягнути органами сприйняття, вона є ніби тонкою павутиною системою безлічі знань, які можуть формуватися у людській свідомості. Пізнані людиною предмети отримують форми, але думки (мислеформи) не мають таких меж, вони дійсно є безмежними, ідеальними а значить вони є вічними і найбільш рухомими. Людина усвідомлює “духовне”, як філософського, цілісного розуміння сенсу свого буття у часі.

ФИЛОСОФСКОЕ ИЗМЕРЕНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ТРАНСФОРМАЦИЙ

Конох Н.С., Кравцов Ю.С. – Днепродзержинский государственный

Состояние духовной культуры общества, в том числе и философской, в XX – XXI вв. часто характеризуется как кризисное, со своим внутренним разладом, возникновением и противоборством прямо противоположных, нередко взаимоисключающих друг друга тенденций и направлений. В это время достигнуты значительные успехи в естествознании, но, несмотря на это, кризис проявил себя не только в науке, но и в искусстве, в религии, в гуманитарном знании в целом. Тем не менее, с точки зрения профессиональных философов, этот процесс может быть истолкован как небывалое расширение сфер бытия философии. Явно поспешными оказались выводы о завершении исторического пути философии, которая продолжает и сегодня выполнять свои основные мировоззренческие и интегративные функции в области естественного, технического и гуманитарного знания. Эпоха значительных перемен не только привела к появлению новых философских дискурсов, но и дала иные возможности для оценки и переоценки прежних. Особенно, когда речь идет о теории познания, которая считается классической и восходит к эпохе античности, к Аристотелю в частности. Успех практической деятельности человека во многом определяется тем, насколько верно он познал законы развития природы и общества, насколько соответствуют его представления о мире самому миру. Стремление к истине вполне объяснимо, ибо слишком велика цена человеческих ошибок и заблуждений. История общества изобилует примерами, доказывающими это. И сегодня человечество не застраховано от ошибок, от их роковых последствий? Разве не человек спроектировал и построил Каракумский канал, Чернобыльскую АЭС, убытки от которых измеряются миллиардами рублей, потерей человеческих жизней?! Недостаточное знание человеком самого себя, своих психосоматических, социальных функций порождает несоответствие между этими реалиями и нашими представлениями о них. К тому же, нам представляется совершенно очевидным, что проявления ведомственного подхода, национальный, «корпоративный», этнический и государственный эгоизм, широко распространённые в мире, глубоко ошибочны. Однако разве такой подход преодолён? Не менее трагичны последствия ошибок, допускаемых отдельным человеком, нередко они стоят ему жизни – слишком высокая цена. Назрела необходимость перехода от накопления эмпирических фактов, характеризующихся как ошибки и заблуждения, к созданию теории, объясняющей их появление и дающей возможность избавляться от них. В своё время Ф.А. Селиванов совершенно справедливо поставил проблему разработки физиологии ошибок и заблуждений. Но до сих пор эта задача остается невыполненной. Развитие мировой философской мысли потребовало переосмысления места и роли гносеологии в философии: некоторые современные теоретики постмодернизма говорят даже о снятии

всей традиционной эпистемологической проблематики, о её вытеснении герменевтикой. Встречаются и более радикальные заявления о том, что в связи с развитием аудио-, видеотехники исчезает и сам текст, уходит в прошлое книга как таковая. По нашему мнению это, конечно, крайние точки зрения. Их существование объясняется тем, что многие вопросы теории познания не нашли своего разрешения и сегодня, люди по-прежнему ошибаются в познании мира и его явлений, принимают иногда неверные решения и расплачиваются за гносеологические ошибки.

СЕКЦІЯ: ПЕРСПЕКТИВИ ДІАЛОГУ І ПАРТНЕРСТВА ЦИВІЛІЗАЦІЙ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

АКСІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ДІАЛОГУ

Амеліна С.М. – Дніпропетровський державний аграрний університет

Термін “аксіологія” походить з грецької мови, де “axia” означає “цінність”, а “logos” – “вчення”. Звернення до аксіологічного підходу у навчанні і вихованні є, на наш погляд, надзвичайно актуальним, адже, ставши незалежною і суверенною країною, перетворившись за короткий час на країну з ринковою економікою, Україна пройшла через кризу у сферах економіки, ідеології і культури, що, в свою чергу, не могло не відобразитись на життєвих цінностях молодого покоління. Перед педагогами постає нагальне завдання - формування у майбутніх фахівців цінностей, які ґрунтуються на гуманістичних ідеалах.

Сприяння вихованню прогресивних ціннісних орієнтацій є, на нашу думку, важливим аспектом підготовки майбутніх фахівців, а власне ціннісні орієнтації – складником їх професійної культури. Саме вони впливають на формування життєвої позиції особистості, її активності чи пасивності, напряму її діяльності, шляхів досягнення поставлених цілей і ставлення до інших людей, небайдужості до навколишнього середовища.

Аксіологічний аспект має дуже велике значення для процесу формування культури діалогу з двох причин:

1) Діалог акумулює у собі ті гуманістичні цінності, які традиційно належать до загальнолюдських: доброзичливість, повагу і толерантність до інших, почуття власної гідності і самоповаги.

2) Діалог, як свідчить сьогодення, сам по собі стає життєво необхідною цінністю для людини – фахівця і громадянина. Без діалогу неможливо задовольнити свої потреби, як матеріальні, так і духовні. Без діалогу не вирішуються професійні задачі і не досягаються поставлені цілі. Без діалогу не будуть успішними ніякі міжособистісні контакти і взаємини.

Збагнувши це, фахівці відведуть діалогу чільне місце у професійній та діловій комунікації, свідомо включатимуть діалог у свою систему цінностей.

Аксіологічний підхід зумовлює виокремлення мотиваційно-ціннісного компонента культури діалогу майбутніх фахівців. Він включає в себе мотиви, інтереси, потреби та цінності, які спонукають їх до дій і вчинків. Як вважає переважна більшість психологів, мотивація становить собою стрижень психології особистості, зумовлюючи таким чином особливості її діяльності. Мотивація – це система мотивів або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки, а мотиви (від лат. *moveo* – рухаю) – це те, що спонукає людину до діяльності. Психологи відносять до мотивів у широкому значенні потреби, інстинкти, захоплення, почуття й емоції, установки, ідеали, уявлення, ідеї, класифікуючи їх таким чином: функціональні потреби; матеріальні та ідеальні потреби; вищі соціальні потреби; соціальна установка.

Під кутом зору формування культури професійного спілкування у студентів ВНЗ вважаємо важливою тезу про те, що мотивація навчання й опанування фахом як свідомої діяльності людини ґрунтується на формуванні ставлення до цього виду діяльності і пов'язана з життєвими установками та інтересами людини. Для формування культури професійного спілкування у студентів вищих навчальних закладів пріоритетними вважаємо типи мотивації, пов'язані насамперед з орієнтацією на життєві перспективи, необхідністю набуття для цього певних знань та умінь, прагненням до пізнання навколишнього світу, інших особистостей і себе як особистості.

АКТУАЛЬНІСТЬ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ТА ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

В.М. Гаркуша – Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені В. Лазаряна

Актуальність всіх питань, пов'язаних з культурою, набула сьогодні небувалої гостроти. Підвищений інтерес до вивчення культур різних народів, висування на передній план культурології, виділення її в наукову спеціальність, потік публікацій на тему діалогів і особливо конфліктів культур, створення суспільств, асоціацій, що поєднують дослідників проблем культури; конференції, симпозіуми, конгреси з питань культури – все це свідчить про теперішній бум, вибух інтересу до проблем культури.

На жаль, за цим бумом криються не тільки творчі мотиви інтересу до інших культур, прагнення збагатити свою культуру досвідом й оригінальністю інших, скільки зовсім інші причини, смутні й тривожні. В останні роки соціальні, політичні й економічні потрясіння світового масштабу призвели до небувалої міграції народів, їхньому переселенню, зіткненню, змішанню, що, безумовно, призводить до конфлікту культур.

У той же час науково-технічний прогрес і зусилля розумної й миролюбної частини людства відкривають все нові можливості, види й форми спілкування, головною умовою ефективності яких є

взаєморозуміння, діалог культур, терпимість і повага до культури партнерів по комунікації. Все це разом і призвело до особливо пильної уваги до питань міжкультурного спілкування.

Тісний зв'язок і взаємозалежність викладання іноземних мов і міжкультурної комунікації настільки очевидні, що навряд чи мають потребу в аргументації. Кожний урок іноземної мови - це перехрестя культур, це практика міжкультурної комунікації, тому що кожне іноземне слово відбиває іноземний мир й іноземну культуру: за кожним словом криється зумовлене національною свідомістю уявлення про світ.

Новий час, нові умови зажадали негайного й корінного перегляду як загальної методології, так і конкретних методів і прийомів викладання іноземних мов. Ці нові умови - стрімке входження України у світове співтовариство, божевільні перегони політики, економіки, культури, ідеології, змішання й переміщення народів і мов, зміна відносин між українцями й іноземцями, абсолютно нові цілі спілкування - все це не може не ставити нових проблем у теорії й практиці викладання іноземних мов.

Небувалий попит зажадав небувалої пропозиції. Раптом викладачі іноземних мов виявилися в центрі суспільної уваги: фахівці у різних галузях науки, культури, бізнесу, техніки й всіх інших галузей людської діяльності зажадали негайного навчання іноземним мовам як знаряддю виробництва. Їх не цікавить ні теорія, ні історія мови — іноземні мови, у першу чергу англійська, потрібні їм винятково *функціонально*, для використання в різних сферах життя суспільства як засіб реального спілкування з людьми з інших країн.

Раптова та радикальна зміна соціального життя нашої країни, її стрімке входження у світове - у першу чергу західне - співтовариство повернуло мови до життя, зробило їх реальним засобом різних видів спілкування, число яких росте з кожним днем разом з ростом науково-технічних засобів зв'язку.

Рівень знання іноземної мови студентом визначається не тільки безпосереднім контактом з його викладачем. Для того, щоб навчити іноземної мови як засобу спілкування, потрібно створювати атмосферу реального спілкування, налагодити зв'язок викладання іноземних мов з життям, активно використати іноземні мови в живих, природних ситуаціях. Це можуть бути наукові дискусії іноземною мовою із залученням іноземних фахівців і без нього, реферування й обговорення іноземної наукової літератури, читання окремих курсів на іноземних мовах, участь студентів у міжнародних конференціях, робота перекладачем, що саме й полягає в спілкуванні, контакті, здатності зрозуміти й передати інформацію. Необхідно розвивати позакласні форми спілкування: клуби, кружки, відкриті лекції на іноземних мовах, наукові суспільства по інтересах, де можуть збиратися студенти різних спеціальностей.

Головна відповідь на питання про рішення актуального завдання навчання іноземним мовам як засобу комунікації між представниками різних народів і культур полягає в тому, що мови повинні вивчатися в нерозривній єдності з миром і культурою народів, що говорять на цих мовах.

ДИСКУРС, ИДЕНТИЧНОСТЬ И ЯЗЫК В ПОСТМОДЕРНИЗМЕ

Ищенко Н. А. – Днепропетровский национальный университет
железнодорожного транспорта им. академика В. Лазаряна

Гуманитарные науки конца XX в. ознаменовались введением в свой концептуальный и метаязыковый аппарат терминов «картина мира» и «дискурс». «Картина мира» определяется учеными как совокупность знаний и мнений субъекта относительно объективной реальной или мыслимой

действительности (Н. В. Васильева, В. А. Виноградов, А. М. Шахнарович). Термин «научная картина мира» применяется в современной науке в нескольких смыслах: это целостный и обобщенный образ мира, это система представлений о природе, это и система знаний в отдельной науке. Поэтому существуют такие термины, как биологическая картина мира, языковая картина мира и т.д. Дискурс – понятие, введенное знаменитым французским постструктуралистом М. Фуко, широко используется сейчас не только философами, но и литературными критиками, лингвистами, и т.д. По Фуко, человек не обладает «реальной» идентичностью в рамках своего «Я», - можно говорить просто о способе презентации себя в речи – дискурсе. «Идентичность» передается другим индивидам в взаимоотношениях с ними, но она не является фиксируемой в личности. По Фуко, идентичность – текучий, перемещающийся, временной конструкт. Мыслитель утверждает, что реальность для каждого человека различна, так как она опосредована языком и опытом. В этом контексте, считает Фуко, дискуссии о значении слов являются решающими в определении общественного сознания и связаны с фактически существующими властными структурами. Проблема идентичности и языка получила, как известно, свое развитие в современной психоаналитической теории, связанной, прежде всего, с именем Ж.. Лакана, первым выступившим в конце 50-х гг. против концепции знака Ф. Соссюра. Он утверждал, что означающее и означаемое образуют отдельные ряды, изначально разделенные барьером, сопротивляющимся обозначению, то есть Лакан указал на непреодолимую пропасть между означающим и означаемым. По Лакану, означающее господствует над означаемым. Тем самым Лакан фактически раскрепостил означающее, освободив его от зависимости от означаемого, и ввел в употребление понятие плавающего означающего, что, несомненно, очень важно в развитии современной теории идентичности. Отказ от традиционного концепта знака, основанного на оппозиции означающего и означаемого, трансформирует многие другие концепты, и поворачивает их против их же предпосылки (Ж.. Деррида), и в этом смысле постмодернистская концепция плюрализации культуры скорее затрудняет процесс коммуникации, так как проблематизирует многие, казавшиеся ранее бесспорными идеи и – прежде всего – исходную стратификационную идентификацию субъектов-участников коммуникационного процесса. Согласно постмодернизму, субъект наименовывает себя в процессе языкового общения, но поскольку субъект не статичен, его нельзя свести к стратификационному статусу: по национальной, расовой принадлежности, возрасту, классу и полу.

Постмодернистское видение языка начинается с того, что для традиционных концепций оказывается результатом, - самоидентификации субъекта. У Ю. Кристевой семиотический этап формирования субъекта способен наиболее адекватно выразить то бесконечное, поливариантное желание, которое, как считает Лакан, лежит в основе идентичности. И это

«введение в дискурс», говоря словами Фуко, должно стать предметом философского внимания.

ПОТРЕБНОСТИ И ИНТЕРЕСЫ В СИСТЕМЕ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОТНОШЕНИЙ (методологический аспект)

Кошелев В.И., Карпьяк А.М. – Днепропетровский государственный
технический университет

Интерес детерминирует общую направленность познавательного отношения человека к окружающему миру, так как он есть мера практической реализации потребности. Но назначения интереса в системе познавательной деятельности личности состоит, на наш взгляд, не только в раскрытии содержания того или иного предмета удовлетворения потребностей, но и в освещении социальных условий бытия, от которых зависит наличие или отсутствие возможностей для более полной реализации все тех же потребностей. В данном случае следует рассматривать общественный интерес не только как реальную причину социальных действий, событий и т. д., как реализованную потребность, являющуюся побудительным мотивом действий индивидов, но и как осознание этой потребности все теми же индивидами в сложной системе различного рода социальных опосредований. Таким образом общественный интерес должен быть в большей мере научно обоснованным и социально значимым, а, соответственно, индивидуально осмысленным и принятым. Он должен приобрести свойства быть действительной программой преобразования материальных потребностей людей в факт их духовной определенности и значимости. Социальная активность личности будет определена в конечном счете духовной ориентированностью общества, содержащей свои принципиально новые исходные посылки для изменения отношений в общественно значимом интересе.

И социальная практика и социальное время, как и социальное познание в целом, должны иметь своей основной задачей, выраженной посредством интереса, – изменение человека как творчески развивающейся личности. Формирование подлинно творческой личности – это формирование целостной личности, и не просто целостной, а наделенной единством нравственных и общечеловеческих ценностей. Это все то, что необходимо, на наш взгляд, в определении назначения общественного интереса в сторону совершенствования интереса индивидов.

Но чтобы интерес индивидов соответствовал интересам рода, они должны быть:

- теоретически осмысленными, научно обоснованными и практически значимыми; вся система индивидуального воспитания и образования

індивидів должна быть орієнтована на вираження гуманістических и високо нравственных отношений личности в интересе;

- доступными в плане собственной реализации в общественно значимом интересе и носили социально значимую оценку, составляли бы программное основание не только для конкретного действия личности, но и для всей сложной системы социальных связей и отношений общества;

- содержательно богатыми и устойчивыми, одновременно-гибкими, подвижными, выражающими реальные условия (бытие индивидуумов в которых должны реализовываться их сущностные и иные характеристики; в противном случае интерес отдельных индивидов будет носить крайне эгоистичный характер;

- нацелены на выражение прогрессивных устремлений общества, отражающих тенденции и перспективы развития потребностей все тех же индивидов в диалектическом сочетании с потребностями общества, выступать побудительным мотивом социальных действий, сохраняя при этом свое историческое своеобразие и будучи ориентированными на достижения мировой цивилизации.

АНОТАЦІЯ ДО НАУКОВОГО ТВОРУ: ФУНКЦІОНУВАННЯ У ГЛОБАЛЬНОМУ НАУКОВОМУ СВІТІ ТА ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ

Панченко О.І. – Дніпропетровський національний університет імені
Олеся Гончара

У зв'язку з бурхливим розвитком техніки та поширенням науково-технічної інформації зростає значення науково-технічного перекладу. При перекладі науково-технічної літератури слід враховувати, що, хоча мова науково-технічних текстів є частиною загальнонаціональної мови, використовується його лексично-граматична будова, проте йому властивий певний стиль, що відповідає цілям і завданням змісту наукової літератури, а також ряд особливостей як в області термінології, так і в області граматики. У сфері науково-технічної діяльності, незважаючи на те, що основним засобом передачі інформації служать первинні документи (книга, статті, дисертації і так далі), у зв'язку зі збільшенням обсягу накопичених знань більш практичного значення набувають вторинні документи (реферати, анотації, конспекти, аналітичні огляди), що створюються в результаті аналітико-синтетичної переробки первинних документів.

Актуальність даної теми зумовлена складністю пошуку та підбору відповідників в перекладі науково-технічної літератури з української мови на англійську. Як показує аналіз комунікативно-рівноцінних еквівалентів багатьох загальнонаукових слів в перекладах з англійської на українську мови, можна зробити висновок щодо деяких закономірностей українсько-англійського анотативного перекладу, що пов'язані із перекладацькими

трансформаціями та модифікаціями, специфічними саме для цього виду перекладу, а також типових слів та словосполучень, які зустрічаються при перекладі анотацій, способи їх перекладу та заміни, уникнення типових помилок та вирішення головної проблеми адекватності. Взагалі, анотація - це згортання інформації, зміна фізичного об'єму повідомлення (документу) в результаті його аналітико-синтетичної переробки, що супроводжується зменшенням (чи збільшенням) його інформативності. Написання анотації безумовно залежить тільки від автора статті, але існують загальні правила, якими керуються при складанні та перекладі

Анотації до дисертацій представлено в авторефератах, які розсилаються до бібліотек республік СНД, де перше (і часто останнє) знайомство з дисертаційним дослідженням здійснюється завдяки анотаціям російською та англійською мовами, що підсилює їх роль у міжнаціональному науковому обміні. Відповідно до вимог, що ставляться до дисертацій, у їх автореферат повинні входити три види анотацій: анотація російською мовою; анотація українською мовою; анотація англійською мовою.

Цей жанр наукового стилю є строго регламентованим як відносно об'єму, так і форми. У нього включаються такі фіксовані компоненти, як тема дисертації, вказівка на статус роботи (рукопис), спеціальність претендента, назва закладу, при якому працює рада, місто, рік видання, сам текст анотації, ключові слова.

Об'єм і зміст української і англійської анотацій приблизно співпадають, об'єм анотації російською мовою може бути дещо більшим. Наші спостереження свідчать, що ще не вироблені необхідні кліше для складання анотації англійською мовою і це приводить до численних помилок.

Таким чином, анотація до дисертації є особливим мовленнєвим жанром, який можливо кваліфікувати як вторинний стислий текст. Цей текст за визначенням існує у трьох мовних варіантах. Найменш стандартизованим наразі є англійський варіант, до якого час від часу попадають помилки, яких необхідно уникати.

КОММУНИКАТИВНЫЙ КОНТАКТ КАК НЕОБХОДИМОЕ УСЛОВИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБЩЕНИЯ

Переворская Е.И., Золотаревская В.А. – Днепропетровский
национальный университет им. О. Гончара

Проблемы коммуникации никогда не были обделены вниманием педагогов, психологов, лингвистов [1-3] и других ученых. Коммуникативный контакт (КК) является существенной стороной общения, его необходимым моментом. От того, как будет решена задача привлечения внимания и установления контакта, зависит эффективность любого вида общения, в частности – педагогического.

Представляется полезным определить те приёмы, с помощью которых педагоги пытаются добиться превращения одностороннего контакта в двусторонний, механизм этого «превращения» как результат действия специальных коммуникативных средств. Для выявления наиболее эффективных способов установления КК была разработана специальная методика. Эта методика способствует формированию необходимых коммуникативных умений не только представителей профессий сферы «человек-человек», но и широкого круга людей, желающих привлечь внимание, заинтересовать потенциальных партнеров по общению. Предлагаемая методика была опробована студентами, она помогла им установить необходимый для эффективного общения КК, с ее помощью создавались ситуации конкуренции студентов за внимание аудитории. Основными этапами проведения методики были следующие: подготовленные испытуемые тексты (специальным образом ранжированные) записывались на два диктофона; далее тексты прослушивались каждым аудитором по методике дихотического восприятия; наиболее интересный текст пересказывался в присутствии испытуемых. Отметим, что процесс аудирования проходил в три этапа: 1) обязательное аудирование в присутствии испытуемых не известным им заранее аудитором; 2) объединение (перезапись на диктофоны) всех допустимых (в соответствии с определенными ограничениями) сочетаний по два на множестве текстов, а в дальнейшем – исключение тех текстов, которые получили не более одного выбора; 3) составление всех возможных сочетаний оставшихся текстов.

По итогам третьего этапа аудирования были отобраны те тексты, которые получили не менее трех выборов, в том числе – не менее одного выбора на третьем этапе. Именно в отобранных после всех трех этапов аудирования текстах были использованы средства, оказавшиеся достаточно эффективными для установления КК. К таким средствам можно отнести следующие: указание на значимость затрагиваемой проблемы; использование цитат; применение риторических восклицаний и вопросов; обращение к широко известному факту, событию; нарушение ожиданий слушающего; ввод «ложного» персонажа; построение ситуации, аналогичной эпизодам из известных литературных произведений, фильмов; апелляция испытуемых к авторитетам, к самим себе; прямое обращение к слушающему; замена сложных, малознакомых терминов введенными в тексты описаниями с помощью доступной лексики, научных понятий, фактов и др.

Результаты проведенного исследования показали, что примененные студентами средства не образовали иерархическую структуру, позволяющую выделить «лучший» - «худший» приемы. Все они в той или иной ситуации общения зарекомендовали себя как достаточно продуктивные, обеспечивающие полноценный КК, который является необходимым условием эффективности общения.

ЭВОЛЮЦИЯ СИМВОЛА

Тибайкина Т.Л. – Днепропетровский университет железнодорожного транспорта
имени академика В. Лазаряна

Символ возник еще на заре человечества. Он носит как вербальный, так и невербальный характер. Он может быть представлен в виде повествования, сновидения, мифа, ритуала, рисунка. Как утверждают исследователи, символы играют роль специфических единиц мышления, они обладают промежуточным логическим статусом между конкретно-чувственными образами и абстрактными понятиями.

Современные антропологи изучают непосредственную взаимосвязь между символами, правилами морального поведения и паттернами взаимоотношений в обществе. Это позволяет им обобщить культурные наследия различных социумов-составляющих современного мира.

Французский философ Клод Леви-Строс считает символ наиболее древней формой мышления. Для того чтобы осознать свое место в мире, древний человек должен был создать своеобразную классификацию, где бы он занял определенное место в системе мироздания. Так возник тотемизм. Отождествляя себя с каким-либо животным или растением, племя или клан наделяли себя соответствующими чертами или коннотациями, противопоставляя представителям других кланов. Таким образом, тотемизм может считаться наиболее древней формой групповой идентификации.

Редклифф-Браун, английский социальный антрополог, утверждал, что сходства и различия между тотемными животными переводятся в термины дружественности и конфликта, солидарности и оппозиции. Иными словами, жизнь животных представляется в виде социальных связей, типичных для человеческих обществ. Для достижения такого результата необходим подбор таких пар оппозиций, которые бы имели хотя бы одну общую характеристику. Так на вопрос исследователя, что же общего между летучей мышью и пищухой, удивленный таким вопросом туземец отвечает: «Но посмотрите же! Они обе живут в дуплах деревьев!»

Разделяя точку зрения Редклиффа-Брауна на то, что оппозиция является частным случаем употребления ассоциации через противопоставление и является универсальной чертой человеческого мышления, побуждающая людей мыслить контрастами, Леви-Строс позиционирует ассоцианизм как ключевой фактор элементарной логики, которая является «наименьшим общим знаменателем всякой мысли». Такой же точки зрения придерживался и Жан Жак Руссо, утверждавший, что первобытный человек, постигая структуру животного и растительного мира, освоил первые логические операции, которые в последующем явились источником социальной дифференциации. По мнению Руссо человек через отождествление себя своим подобиям (включая животных) научился отличать себя от них таким же образом, как он различает их, то есть, научившись воспринимать различия у животных, пришел к социальной дифференциации.

Необходимость обмена продуктами питания и женщинами между различными тотемными племенами приводит к возникновению ритуалов, которые позволяют преодолеть противоречия тотемических классификаций через создание определенных мифов и проигрывания их в ритуале, что свидетельствовало о постепенном окультуривании племен и зарождении сначала магии, а потом и религии.

Дальнейшее социальное развитие сообществ привело к созданию сложной системы мифов и религиозных верований, тем не менее, имеющих не мало общих черт на уровне символов, что свидетельствует о едином источнике символообразования – о свойстве человеческого разума как такового.

Такие современные философы, как Поль Рикер, рассматривают символ как сложное образование, которое обладает не только экспрессивным значением (на

семантическом уровне), но также и исследовательским значением, так как наделен универсальностью, временностью и онтологическим смыслом.

При этом отмечается ряд недостатков, характерных для символов. Он – «непроницаем» и «непрозрачен», так как дан с помощью аналогии на основе буквального значения, его трактовка случайна ввиду разнообразия языков и культур, не существует общей теории интерпретации.

Однако, не взирая на эти недостатки, символ всегда обладает определенной смысловой наполненностью, не отделим от мифологии и, поэтому, всегда экспрессивно окрашен.

Так, говоря о силе космического символизма, в «Символике интерпретации зла» Поль Рикер утверждает, что она коренится в произвольной связи между видимым небом и выражаемым им невидимым порядком, опираясь на аналогическую силу своего первичного значения.

По утверждению Поля Рикера символический смысл создан внутри буквального смысла и самим буквальным смыслом, который, оперируя аналогией, порождает то, что ему аналогично. В этом значении символ есть «дающий», поскольку он – «первичная интенциональность», дающая вторичный смысл. Именно символ дает смысл; дает стимул к мышлению, то, о чем следует «мыслить».

Символы, используемые для трактовки сложных научных и философских понятий, обладают значительной долей метафоризации и авторскими коннотациями.

Наряду с такими символами существует универсальная система современных символов, к которым принадлежат мифологии, описанные Бартом. Они получили всеобщую распространенность благодаря таким явлениям в современном обществе как мультикультурализм и глобализация, обладают такими свойствами как универсальность и однозначность и по своим характеристикам приближаются к знаку, становясь языком межкультурного общения.

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ РЕЦЕПЦИИ УГЛУБЛЕНИЯ ТОЛЕРАНТНОСТИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ

Т.С. Троицкая, Е.М. Симан – Мелитопольский государственный педагогический университет имени Богдана Хмельницкого

Противоречивый, но взаимообусловленный мир в поисках конструктов социальной безопасности, преодоления эгоизма, конфронтации, насилия в межличностных, межгрупповых и межгосударственных отношениях в качестве оптимального способа минимизации конфликтности императивно выдвигает толерантность как механизм построения ненасильственного мира, вхождения человека в диалог с разными культурами (К.-О. Апель, М. Бахтин, М. Бубер, Г.-Г. Гадамер).

Современная наука в интерпретации этого многогранного явления обнаруживает неоднозначность, фрагментарное сведение его толкования к тем или иным конкретным экзистенциям (декларативной, реляционной, активно-деятельностной толерантности), к различным формам восприятия (философскому, рациональному, чувственно-эмоциональному) и т. п. Кроме того, к определению сущности толерантности добавляются некоторые исторические концепты проблематизации (апологетические, теологические,

либерально-правовые, гражданско-правовые и другие), что расширяет ее объект, предмет, границы и возможности. Таким образом, анализ научных изысканий в области созидания ненасильственного мира свидетельствуют не только о многоаспектности осмысления толерантности, но и подтверждает тот факт, что поиск самых эффективных путей ее углубления осуществляется не аналитическим способом, который более других соответствует нормам классической рациональности и адекватен реалиям, а скорее, по нашему мнению, за счет экспликации исторического, культурологического, социологического подходов к толерантности, в которых она «описывается», раскрывается как экзистенциальное явление без осмысления эссенциальных свойств и учета «вечных» стремлений человека к открытому диалогу с другими людьми, и такой же «вечной» способности переносить физическую, психическую боль и «культурно» реагировать на внешние раздражители. Столь «безличностное» рассмотрение толерантности, отсутствие свободных институций в обществе, как правило приводит к «конвейерному» способу восприятия мыслей, позиций, взглядов, что, в свою очередь, может вырасти как в равнодушие, так и в «репрессивную» толерантность (Г. Адорно, Г. Маркузе, Х. Ортега-и-Гассет, А. Швейцер).

Формирование толерантности будущих специалистов не представляется возможным без участия профессионального образования, ибо в нем продуцируются интенциональные представления о толерантности, создаются новые смысловые пространства не только ее интерпретации, но и восприятия как способа, смысла бытия человека культурного, как фактора, выводящего современный социум на всеобщее постижение его границ и возможностей существования; в процессе профессиональной подготовки создается поликультурная когнитивная сфера, внедряется плюрализм идей с отказом от иерархической картины мира, утверждаются условия соблюдения этических норм во взаимодействии субъектов любых рас, народов, религий, национальностей, культур и субкультур; в границах культурно-образовательного пространства растет поликультурная личность, способная выбирать направления и содержание духовной жизни из всего культурного достояния человечества.

Только в таком ракурсе толерантность может актуализироваться как «честное объединение различных интересов людей и отдельных культур, с одной стороны, и общечеловеческого интереса, с другой стороны», как механизм крайне необходимой солидарной ответственности за деятельность всех и каждого в планетарном масштабе.

ГРОМАДЯНСЬКІСТЬ І ТОЛЕРАНТНІСТЬ: СВІТОВІЙ ДОСВІД

Хміль Т.В. – Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Поліетноконфесійний характер релігійних стосунків в Україні висуває особливі вимоги до держави як гаранту забезпечення атмосфери толерантності та рівності в суспільстві. Це потребує чіткого розподілу інтересів світської держави, що репрезентує своїх громадян незалежно від їх віросповідання, конфесійних уподобань, які є складовими приватної сфери життя. Такий розподіл, що має місце у сучасних країнах ЄС, базується на існуючій культурно-історичній традиції, яка знаходить своє втілення у відповідних моделях державно-церковних відносин і має законодавче закріплення – державна церква, привілейована церква, модель співпраці тощо. Такі моделі характерні для Італії, Іспанії, Великої Британії, Німеччини. Незважаючи на особливий статус тієї чи іншої церкви, головний наголос робиться не на релігійні організації, але на особистості віруючого та забезпеченні йому духовної автономії незалежно від державних церковних пріоритетів.

В країнах, які дотримуються моделі повного нейтралітету церковної та державної сфер (пострадянські країни Східної Європи, США) також не відмовляються від використання релігійних почуттів в формуванні громадянської свідомості.

Потреба в стабілізації соціально-політичної ситуації вимагає звернення до ментально-духовних основ суспільного буття в контексті пошуків основ так званої громадянської релігії, котра засновується на гармонізації релігійних та політичних ідей у суспільстві. Ще епоха французького Просвітництва, завдяки Ж.Ж.Руссо, висунула концепцію громадянської релігії як спробу дати світу нову систему надконфесіональних цінностей. На думку Ж.Ж.Руссо, громадянська релігія повинна існувати незалежною від держави й бути основою громадянського суспільства. Християнство не вирішувало проблем єдності суспільства, тому що держава була зацікавлена в конфесіональній однорідності, відстоюючи головний принцип державного права: чия влада, того і віра. З цього приводу Гегель багатозначно зауважить, що без релігії люди неспроможні бути громадянами держави.

Відмінність громадянської релігії від традиційних релігій у тому, що сакральний елемент у ній зведений до мінімуму і має спрямування не на конфесіалізації суспільства, а суто на регуляцію взаємовідносин між людьми та народами. Усі традиційні релігії виходять з індивідуального спасіння, а громадянська релігія йде від самотужного спасіння нації, громади. Головною ознакою громадянської релігії є відсутність есхатологічного вчення, як розподілу між життям небесним та земним, а спрямованість на регуляцію взаємовідносин між людьми з метою досягнення суспільного ідеалу відповідно поглядам, пануючим в даній спільноті.

Важливо нагадати, що в такому плані цей феномен дослідив американський вчений політолог Р.Беллах на прикладі США, де не утворилася державна церква, але в країні існували усі умови для формування громадянської релігії, що спиралася на особистісну віру американців різних конфесій. Тим самим, обмежується втручання держави у справи церкви через відповідні інституції (на кшталт Держкомрелігій), чиї регистраційні функції передані Мінюсту, а вирішування спірних питань – суду.

За умовою складності духовних процесів в Україні слід приділити увагу досвіду гармонізації релігійного життя в інших моделях церковно-державних стосунків. Досвід запровадження елементів громадянської релігії може слугувати запобіганню процесам клерікалізації суспільства та політизації релігійного життя в Україні.

СЕКЦІЯ: ОСВІТА В ІННОВАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

ANALYSIS OF POTENTIALS OF USE OF FACEBOOK TECHNOLOGY SOLUTIONS IN EDUCATION

Zoran Čekerevac – Union University Belgrade
Marija Marković – Union University Belgrade

Formal learning means that students are sitting in the amphitheater or in a classroom and listening professors exposing. By contrast, today's students seek every opportunity to learn. They collect all parts of knowledge into mental logical sequences and spread personal experiences in learning outside the formal classroom. Modern teacher is becoming a mentor who suggests the direction, ideas, and creates a learning environment for each student. The adaptation of the environment to students, gives them the opportunity to adapt dynamics and intensity of learning to their habits. That way they can overcome the feeling of failure that occurs in situations when different students, with unequal capacities, have to learn the same contents for the same time. New technologies and new tools, such as social networks, blogs, Wiki ..., are changing environment for studying and allow everyone to customize all of their obligations as well as to realize them with success.

The key of the success is web. Web 2.0 has enabled connection of students and gave them a two-way communication, social connections, networking and referral of teachers to students. It removed the geographical constraints and it enlarged the scope for learning to the global level.

E-learning as a way of acquiring basic and new knowledge, training, specialization, retraining, monitoring trends in the areas of interest or work, is particularly suited to people today. Today there are in the world more than 130 million of on-line users of Distance Learning. It is estimated that the annual growth

of number of participants is around 20%. For DL, at the global level, it is spent more than \$ 23 billion a year. The data that reveal the growth and use of e-learning, reflect the real needs of modern man and the era of knowledge in which he lives.

Through the concept of Web 2.0, social networks are experiencing their expansion. They represent a relatively new approach that can be applied in education, as a special form of DL. Research on this subject indicates that, from the all today available social networks, Facebook and Twitter are the most promising.

Facebook (FB) is a social network based on the web site. Although it was designed exclusively for students and, at the beginning, was available by invitation only, it is now a cultural phenomenon that extends around the world and it is without doubt the leader among social networks (about 545 million users in September, 2010).

Technology has begun to change the process of education owing to the potentials of social learning. One of examples is the attempt to use the power of the study group using FB. On FB it is possible to create a virtual classroom using the available tools and applications (groups, applications, forums, pages, wall posts, multimedia ...). In addition FB attracts millions of users.

Furthermore, FB is able to support lectures in the style of classical education, including the possibility of a small group of students who wish to work together to help overcome the tasks assigned to the class. Teachers can interact (chat, forum) or send messages to any student in the group, but also they can encourage them to join larger groups and create a mutual cooperation in dealing with problems and learning the teaching contents.

Classroom and traditional lectures, based on experience, are an important part of higher education, in the way to obtain an interaction of students, teachers and faculty. Facebook structure encourages users to see these relationships in the broader context of learning including all levels of studies as well as the work on the working place. Facebook has become a model for how communities can define the standards for interaction and realize co-operation with the environment that meets the needs of members. Enabling to users range of tools to communicate and to create groups, on-line courses, exchange of information and opinion, Facebook has become an important part of the development process.

ВНЕДРЕНИЕ БОЛОНСКОГО ПРОЦЕССА В ГЕРМАНИИ

Krüger Antje –German Exchange Academic Service

Так называемый Болонский процесс обрел широкий масштаб, когда в 1999 году министры образования 29 европейских стран приняли декларацию о создании до 2010 года «Зоны европейского высшего образования». Ключевыми словами в этом процессе стали мобильность, обеспечение качества, аккредитация, европейское измерение образования, обучение в

течение всей жизни, сотрудничество членов всех ВУЗов в реформационном процессе и как следствие – понятие интернационализации высших школ.

Самые значимые реформы этого процесса – введение двухциклового системы обучения, системы кредитов и модулей – позволяют сопоставить различные национальные системы высшего образования и учебные программы.

Первый цикл обучения оканчивается присвоением учащемуся квалификации бакалавра (Bachelor), что открывает перед ним возможность трудоустройства или дальнейшей учебы. В Германии этот этап охватывает 3, реже 4 года. Второй цикл обучения для получения степени магистра (Master), занимает, как правило, 2 года и базируется на дипломе бакалавра. Данная двухцикловая система применяется в настоящее время на 75% и задействует около 80% учащихся. Наряду с этим существуют и «старые» виды обучения: Diplom, Magister Artium и Staatsexamen. Серьезные предубеждения по отношению к такой системе наблюдаются на юридических и педагогических специальностях.

В качестве системы кредитов была создана Европейская система перезачета зачетных единиц ECTS (*European Credit Transfer System*). С помощью этой системы впервые на первый план выдвигается рабочая нагрузка учащихся: какое количество рабочего времени следует выделить для посещения занятий, подготовки к экзамену, анализа результатов и практики? При этом 30 часам учебного процесса соответствует один балл кредита, а годовая нагрузка составляет около 60 баллов (1800 часов). Заданный объем работы определяется относительной оценкой успеваемости студента.

Модулизация обучения предполагает тематическое группирование учебного материала в модули, за которыми следует экзамен. Один модуль может вмещать в себя несколько занятий, длительность которых, однако, не должна превышать 2 семестров. В учебном плане сочетаются обязательные модули и такие, которые студент выбирает сам.

Внедрение Болонского процесса, вероятно, не только в Германии приносит с собой много проблем и находит противников. Критика распространения Болонского процесса и системы высшего образования в Германии в целом привела в прошлом году к затяжным студенческим забастовкам. Основной критический момент касается перегруженности работой студентов, которая приводит в результате к нехватке времени для практики в других странах, что в рамках Болонского процесса как раз и должно повышать мобильность учащихся.

Тем не менее, министры образования 47 стран-участников недавно подтвердили видимый положительный результат, а также подчеркнули необходимость дальнейшего последовательного внедрения Болонских постановлений.

ДО ПИТАННЯ ПРО СОЦІАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВНЗ

Бондаренко З.П. – Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара

Соціалізація – процес, що сприяє професійному та особистісному становленню майбутніх фахівців, передбачає сутність освіти, виховання, розвитку особистості, на думку багатьох дослідників теорії і практики процесу соціального виховання студентів (Т.Ф. Алексєєнко, І.Д. Бех, І.Д. Зверєва, А.Й. Капська, Л.І. Міщик, С.В. Савченко та ін.).

У сучасній науці соціалізація особистості студента розглядається у кількох напрямках – формування особистості студента: а) здатного успішно виконувати функції громадянина держави; б) який повинен оволодіти нормами моралі свого народу, його національними традиціями, і вчитися використовувати їх у своїй практичній діяльності; в) відкритого новому досвіду, толерантного до ситуації невизначеності, здатного розв'язувати складні життєві колізії; г) який готується до виконання у суспільстві активної життєвої позиції. Зважимо на те, що однією із важливих форм участі студентів у громадському житті суспільства як провідного напрямку соціалізації особистості, та одним із засобів набуття умінь й навичок професійної діяльності, може бути волонтерська робота студентів під час навчання у вищому навчальному закладі.

Вияв специфіки соціалізації студентів у волонтерській роботі є актуальною проблемою не лише науки, а й сфери практичної діяльності. Відомо, що соціалізація особистості – багатогранний і водночас складний процес, який включає соціально-педагогічні (виховання і самовиховання; об'єктивні умови життєдіяльності, соціальні інститути) впливи, які відбиваються у поглядах і поведінці студентів, взаємопов'язані та виступають у сукупності, забезпечуючи як безпосередній, так і опосередкований вплив на особистість студента. При цьому вищий навчальний заклад як соціальний інститут виступає важливим фактором мікросередовища, індивідуалізує процес соціалізації й відіграє у ньому пріоритетну роль.

Розв'язання питання соціального виховання студентської молоді засобами волонтерської роботи можливе за умови переосмислення теоретичних засад організації волонтерської роботи у навчальному закладі, а також визначення мети, змісту навчання волонтерів у контексті особистісно орієнтованої парадигми сучасної освіти. Хоча сьогодні переважна кількість студентів і займається волонтерською роботою, однак ще не сформовано її оптимальної моделі, яка б включала ефективні механізми соціально-педагогічного менеджменту діяльності волонтерів, супервізію та педагогічний моніторинг.

Волонтерська робота як складова частина процесу соціалізації дає можливість майбутньому фахівцю включитися до всієї сукупності соціальних ролей, норм і поведінкових стереотипів суспільства; ознайомлює із загальною культурою й специфічними субкультурами певного соціуму. Вона сприяє розвитку різних соціальних ролей шляхом примірювання їх на себе, порівнювання, відповідного вибору: *аніматора* (організатора, модератора, координатора діяльності з розробки, створення, реалізації різноманітних соціальних проектів); *соціального організатора, менеджера*, завдання якого – бачити реальну мету, планувати етапи її досягнення, проводити моніторинг процесу змін і оцінку результатів; залучати громадян до розвитку, навчання засобами сучасних технологій; ініціювати участь дітей та дорослих у добродійних справах; упроваджувати різноманітні масові форми соціальної роботи, як, наприклад, благодійні акції, фестивалі; представляти інтереси громади в органах влади; вести переговори, встановлювати ділові стосунки; *педагога* (ця роль вимагає сформованості таких якостей, як: емпатія (співпереживання), повага (прийняття тих, хто навчається), щирість (відкритий прояв своїх почуттів), конкретність комунікації (точний опис почуттів і переживань); *консультанта* для встановлення довірливих стосунків із клієнтом, а також інтерпретації даних соціального та персонального характеру, домовленості щодо мети послуг, які надаються, досягнення змін у когнітивній, емоційній та поведінковій сферах клієнта; *наставника, посередника, експерта*.

ДО ФОРМУВАННЯ ОБРАЗУ МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СТУДЕНТІВ

Вікторів В.Г. – Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України,

Приходько В.В. – Національна металургійна академія України

Студенти, маючи різний рівень професійної самосвідомості, здатності до рефлексії своїх людських і професійних можливостей, при цьому вони не завжди спроможні самотійно сформулювати свій образ у майбутньому. Професійна діяльність пред'являє специфічні вимоги до особистості майбутнього професіонала у визначеній сфері діяльності, що слабо усвідомлюється і відображається студентами в образі обраної професії.

На жаль цілісне уявлення про професію не складається навіть у випускників. Натомість ми вважаємо, що процеси професійного самовизначення, професійної самоідентифікації особистості на етапі навчання у виші можуть і повинні бути актуалізовані шляхом проведення різноманітних тренінгів студентів, спрямованих на формування образу майбутньої професійної діяльності. Саме подібні зміни у навчально-

виховному процесі, визначені прагненням сприяти становленню особи випускника, як громадянина і професіонала, вносять компонент інновацій до змісту, форм і методів сучасної вищої освіти. У формуючому експерименті нами були задіяні 25 студентів другого курсу денного відділення юридичного факультету НГУ, які входили до складу експериментальної групи. Контрольна група була представлена 25 студентами того ж напрямку вказаного вишу. Вказана вибірка була репрезентативною і однорідною.

Тренінг, який був запропонований нами в якості засобу активізації формування образу професійного майбутнього, уявляв собою систему спеціально організованих розвиваючих взаємодій між учасниками, кожна з яких характеризує єдність таких складових як: зміст обговорень; розвиваючі ситуації; готовність до взаємодії; процес взаємодії; способи організації та реалізації взаємодії; позитивні внутрішньо-особистісні умови її продуктивної реалізації; результати взаємодії. Метою тренінгу стало напрацювання кожним учасником образу свого професійного майбутнього, який включає також образ професії та опосередкований професією образ **Я** особи. Результатом дослідження стало наступне:

Формування важливого для фахівця образу професійного майбутнього носить досить складний характер. Він включає в себе два аспекти: образ професії та власний професійний **Я-образ**. Нерівнозначність та нерівномірність розвитку обох цих образів суттєво ускладнює процес професійного становлення особи.

Образ **Я** студентів до моменту професійного навчання у ВНЗ проходить етап певного розвитку і продовжує наповнюватись конкретним змістом образ професії, сприяючи розвитку професійного **Я**. Таким чином, поступово починає створюватися уявлення про себе як професіонала.

Доведено, що без цілеспрямованої роботи із студентами над формуванням образу професійного майбутнього у деяких студентів такий образ взагалі не складається навіть після закінчення навчального закладу. Отже, важливим для професіоналізації майбутніх спеціалістів повинна стати робота зі студентами, одним з напрямів якої є запропонована нами методика формування образу професійного майбутнього.

Результати проведеного тренінгу свідчать про позитивний вплив розробленої методики на процеси формування образу професійного майбутнього у студентів вищих навчальних закладів.

ИМЯ СОБСТВЕННОЕ КАК НЕОТЪЕМЛЕМАЯ ЧАСТЬ ЭНЦИКЛОПЕДИЧЕСКОГО СЛОВАРЯ

Вотинцева М.Л. – Днепропетровский Национальный университет
железнодорожного транспорта им. академика В. Лазаряна

Структура словарной статьи энциклопедического словаря (БРЭС) отличается от словарной статьи толкового словаря (БТС) тем, что в ней, во-первых, отсутствуют грамматическая зона, стилистические пометы, текстовые иллюстрации и фразеологизмы, не представлены производные слова; во-вторых, в ней может быть графическая иллюстрация, то есть эта словарная статья представляет собой креолизированный текст. Словник моносемантов в энциклопедическом словаре также имеет такие существенные отличия от словаря толкового, как наличие полного спектра различных имен собственных и словосочетаний разнообразной структуры.

В исследуемом энциклопедическом словаре словник состоит из букв алфавита, приставок, первых частей слов, аббревиатур, сокращений, существительных и именных словосочетаний. Для нашего исследования представляют интерес знаменательные части речи, а именно имя существительное. В данном типе словаря мы встречаем имена существительные – собственные и нарицательные. Из общего количества исследуемых моносемантов (3383 слов) имён собственных оказалось – 60,8% (что составляет 2058 слов). Остальные 39,2% – нарицательные существительные (1315 слов).

По признаку названия предмета как индивидуального или как представителя целого класса все существительные делятся на собственные и нарицательные. Существительные собственные (или имена собственные) – это такие слова, которые называют индивидуальные предметы, входящие в класс однородных, однако сами по себе не несут какого-либо специального указания на этот класс. К именам собственным, в частности, относятся: персональные имена (антропонимы): личное имя – имя при рождении; отчество – патроним – именованья по отцу, деду и т. д.; фамилия – родовое или семейное имя; прозвище; псевдоним – индивидуальный или групповой (Марк Твен, Стендаль). Антропонимы литературных произведений (литературная антропонимика). Эпонимы – (от греч. «дающий имя») бог, герой или человек, давший наименование городу, общине или году. Этнонимы – названия наций, народов, народностей. Теонимы – имена богов. Географические названия (топонимы) и др.

Отдельно выделяются биографические статьи, которые унифицированы в зависимости от значимости того или иного лица. Содержание словарной статьи данного типа можно свести к ответам на вопросы: кто? (фамилия, имя, отчество), когда? (в какое время жил и стал известен), где? (в какой стране) и что? (благодаря чему стал известен), например:

ВАРЛАМОВ Ал-др Ег. (1801– 48), рос. композитор, певец. Мастер вок. лирики. Его музыка осн. на интонациях рус. нар. песни и гор. романса. Ок. 200 романсов и песен: «Вдоль по улице метелица метёт», «Красный сарафан», «На заре ты её не буди» [БРЭС].

Нами были рассмотрены определения этнонимов – названий наций, народов, народностей (*даргинцы, словенцы, венгры, венесуэльцы, литовцы, русские, украинцы и др.*). В энциклопедическом словаре указывается, в какой стране проживает народ, его численность, язык, вера. В толковом словаре помимо грамматической информации, находим в определении принадлежность к языковой группе данного народа и его местонахождение, например:

ЕГИПТЯНЕ (*арабы Египта*), народ, осн. нас. Египта (54, 2 млн.ч.). Общая числ. 54,6 млн.ч. (1995). Яз. арабский. Верующие – мусульмане-сунниты [БРЭС].

ЕГИПТЯНЕ, -тян; мн. Народ семито-хамитской языковой группы, составляющий основное население Египта; представители этого народа. < Египтянин, -а; м. Египтянка, -и; мн. род. -нок, дат. -нкам; ж. Египетский (см.) [БТС].

ОБРАЗОВАНИЕ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Заниздра О.А.– Днепропетровский национальный университет
железнодорожного транспорта

Важной чертой развития образования является её глобальность. Эта черта отражает наличие интеграционных процессов в современном мире, интенсивных взаимодействий между государствами в разных сферах общественной жизни. Образование из категории национальных приоритетов переходит в категорию мировых приоритетов.

Всесторонний анализ и разработку целей, форм и средств модернизации образования осуществляет ЮНЕСКО. Синтезируя и анализируя мировой опыт теории и практики в сфере образования и подготовке кадров, ЮНЕСКО содействует обмену и распространению наиболее положительных результатов. Широкие возможности для международного сотрудничества и обмена опытом также просматриваются в сфере развития новых информационных технологий и коммуникаций.

В международном плане процесс сближения идей и практики работы ВУЗов будет углубляться. Об этом свидетельствует получившая широкое распространение новая международная модель образования, в которой прослеживается склонность к внедрению одинаковых структур и практики в различных системах образования. В соответствии с этой новой моделью образование должно быть демократическим, релевантным, непрерывным, гибким и недифференцированным.

Анализируя тенденции современного образования, можно выделить два взаимосвязанных глобальных процесса. Это процессы *диверсификации* и *интернационализации* образования. Диверсификация связана с организацией новых образовательных учреждений, с введением новых направлений

обучения, новых курсов и дисциплин, созданием междисциплинарных программ. Изменяется процедура набора учащихся, методы и приёмы обучения. Реорганизуется система управления образованием, структура учебных заведений и порядок их финансирования.

Интернационализация образования, напротив, направлена на сближение национальных систем, нахождение и развитие в них общих универсальных компонентов, тех общих оснований, которые составляют основу разнообразия национальных культур, способствуя их взаимообогащению. Инструментами интернационализации выступают обмен студентами, преподавателями и исследователями, признание дипломов и учёных степеней, общие стандарты образования и др.

Интернационализацию не следует понимать как универсализацию образования, т.е. как создание идентичных национальных образовательных систем. Скорее, процесс интернационализации способствует развитию национальных систем образования, стимулируя их к достижению одинаково высоких стандартов образования. Что же касается путей и средств достижения этих стандартов, то каждая страна самостоятельно определяет и выбирает их в соответствии со своими потребностями, особенностями культуры и образовательными традициями.

Таким образом, процессы диверсификации и интернационализации образования не противоречат, а скорее взаимно дополняют друг друга, определяя развитие образования и внося вклад в достижение высоких стандартов.

Любые глобальные проблемы современного состояния общества связаны с нравственно-духовным, мировоззренческим потенциалом человека и социума, и без коренных изменений в сфере образования решить эти проблемы не удастся. Такая возможность может иметь место лишь на пути интеграции различных систем образования при сохранении основных национальных особенностей.

ИЗУЧЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНО – СПЕЦИФИЧЕСКИХ РЕАЛИЙ НА УРОКЕ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА С ПОМОЩЬЮ ВИДЕОФИЛЬМА

Ижко Е. С. –Днепропетровский Национальный университет
железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна

По общему признанию, конец XX века и начало XXI века – это период глобальных инноваций во всех областях культуры, экономики, техники, общественной мысли и индивидуальной жизни каждого человека. В период высоких технологий и Интернета термин “глобализация” прочно вошел в наш словарь. Мы говорим о глобализации общества, о глобализации экономики и о глобализации образования. Становится очевидным, что социокультурная направленность, способствующая включению учащихся в

диалог культур, является одним из важных приоритетов в современном обучении. Спецификой преподавания иностранных языков является необходимость привлечения обширной информации к культуре страны изучаемого языка. Такого рода информация содержит значительное количество национально-специфических элементов-реалий, которые, в свою очередь, готовят массу проблем в понимании их учащимися.

Большой вклад в разрешение этой проблемы вносит внедрение в учебный процесс аутентичных видеоматериалов, художественных фильмов, имеющие аутентичные зрительный и звуковой ряды. Рождается “эффект присутствия” и “эффект соучастия”, способствующий повышению интереса учащихся к воспринимаемому материалу, что несомненно сказывается на качестве их речи, эмоциональной окрашенности. Необходимо стремиться к тому, чтобы ученики получали удовлетворение от фильма именно через понимание языка, а не только через интересный и занимательный сюжет. Успешное достижение такой цели возможно лишь, во-первых, при систематическом показе видеофильмов, а во-вторых, при методически организованной демонстрации.

Для успешной и продуктивной работы над видеоматериалом можно использовать короткометражные фильмы. Это экономит время и даёт возможность выполнить больше упражнений и, следовательно, лучше изучить данный материал. Приёмы работы над видеофильмом можно разделить на упражнения, выполняемые перед просмотром (предугадать по названию, о чём будет фильм; познакомить учащихся с персонажами фильма; ознакомиться с диалогами из фильма и предугадать по диалогам сюжет фильма; составить список возможных вопросов по теме фильма и т. д.); во время просмотра (видео-сюжет проигрывается со звуком и изображением, но время от времени картинка останавливается, и во время паузы учащиеся пытаются предугадать, что персонажи скажут или сделают в следующем кадре; перевод определённого отрывка; дешифровка отдельного сегмента фильма); после просмотра (составить план фильма; учащимся предлагается понаблюдать за одним из персонажей из видео-сюжета, затем они просматривают законченный отрывок с диалогом персонажей, после чего сочиняют внутренний монолог этого персонажа, основываясь на его реакциях, мимике, жестах; работая в группах, учащиеся пишут слова, которые они ассоциируют с каждым из героев сюжета и объясняют, почему, по их мнению, именно эти слова подходят персонажу; проводится обсуждение, каким мог бы быть этот фильм, если бы действие происходило в нашей стране и т. д.)

Использование видеофильма также способствует развитию различных сторон психической деятельности учащихся, и, прежде всего, внимания и памяти. Таким образом, психологические особенности воздействия учебных видеофильмов на учащихся способствуют интенсификации учебного

процесса и создают благоприятные условия для формирования коммуникативной (языковой и социокультурной) компетенции студентов.

INTEGRATION INTO INNOVATIVE SOCIETY THROUGH EDUCATION FOR ALL

Ільєва К.А. – Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Education is at the heart of human progress. Economic and social prosperity in the 21st century depend on the ability of nations to educate all members of their societies to be prepared to thrive in a rapidly changing world. An innovative society prepares its people to embrace change. We need promote the global innovation society by developing and integrating all three elements of the "knowledge triangle" (education, research and innovation), by investing fully in people, skills and research, and by supporting modernization of education systems to become more relevant to the needs of a global knowledge-based economy. Education enriches cultures and creates mutual understanding globally. Development of a global innovation society depends on the mobility and integration in all nations of people, knowledge and technologies. As science and economic progress become more global, international collaboration is indispensable to generate the talent and knowledge needed to find solutions to fundamental global challenges. Knowledge-based economies require innovative education systems and reliable, transparent, and non-discriminatory legal, and policy frameworks. These frameworks foster pro-competitive and predictable policies, offering strong protection of intellectual property rights, supporting research, development, and providing incentives that favor innovation.

We must generate new knowledge and innovation to sustain long-term economic growth. We should collaborate on creating research networks among higher education institutions, research centers and business. In this sphere it needs to notice the important role such academic method as video lectures for all types of training .It gives a chance to get all necessary data not only in printed/photocopiable form .This method focuses on ways to use mobile computing devices, including notebook computers and cell phones, to engage students., especially number of disabled (temporarily) students, distance learning students and promote lifelong learning. This study can apply video lectures (a specific application of the broader technology "video instruction") as a way to leverage information technology (IT), not simply as a tool for recording and distributing information, but as a way to enable a comprehensive teaching strategy used throughout a course – a strategy that addresses these problems. Many different computer applications provide information to students and instruction – applications ranging from online lecture notes to limited topic, off-the-shelf instructional videos or simulations or to instructional videos that have been developed by educators as pedagogical methods used for their individual courses.

Video lectures are substantively different, delivering the entire topic content taught in a course's classroom lectures as portable lectures that students can rehear and study. Their content is specific and inclusive to what an individual instructor covers in the classroom. The use of mobile devices as tools for data collection, research, organization, audio and video production, collaboration, and the improvement of writing skills will be explored, and the development and management of classroom projects using these devices will be discussed. The findings from a statewide one-to-one high-school laptop initiative must be shared, highlighting the nature of critical features, including the technology used, the setting, the implementation plan, and impact on student goals and objectives. Video lectures are Windows Media video files (wmv) for topic content. The encoding software captures screens from data files containing the materials used in classroom lectures and narrative audio from a microphone connected to the computer. They can be produced in the instructor's office or home, with no special set up required. Video lectures are more than technologically sophisticated lecture notes. Instead, they capture complete, instructor-quality instruction for all topics throughout a course. We need: cooperate with the private sector to expand research networks to generate knowledge, encourage innovation, and move new technologies quickly from the laboratory to the higher educational establishment, and promote better understanding of foreign languages and specialty qualifications.

ЭЛЕКТРОННАЯ БИБЛИОТЕКА ВУЗА КАК СОВРЕМЕННАЯ КОММУНИКАЦИОННАЯ МОДЕЛЬ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УНИВЕРСИТЕТСКОЙ БИБЛИОТЕКИ

Колесникова Т. А. – Днепропетровский национальный университет
железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна

Переход общества к новой эпохе глобализации основан на объединении двух, существующих на протяжении всего развития цивилизации, параллельных процессов. Суть первого заключается в постоянном возрастании необходимой для обеспечения жизнедеятельности общества значимости информации и увеличении её объёмов. Второй процесс основан на совершенствовании технологий накопления, обработки и распространения информации. Осмысливая будущую эволюцию социума, выдающийся японский ученый-философ Е. Масуда результатом объединения двух вышеупомянутых процессов считает то, что производство информационного продукта, а не продукта материального превратится в движущую силу формирования и развития общества.

Исследования развития современного украинского общества позволяют подчеркнуть позитивность последствий глобальной информатизации в формировании качественно новой ступени развития информационного общества, для которого информационная сфера является одним из

решающих факторов интеллектуализации общественного производства, а информация и знания, выступая основным стратегическим ресурсом и главным источником общественного богатства, становятся доминирующими факторами развития государства и общества. При этом одной из наиболее важных социокультурных особенностей информационного общества является возрастание интеллектуальной миссии библиотек вообще, и особенно – библиотек высшей школы.

Библиотеки вузов предоставляют своим пользователям доступ к национальным и международным научно-образовательным ресурсам Интернет, реферативным и полнотекстовым базам данных и банкам знаний, электронным справочникам и т.д.; производят и формируют собственные электронные ресурсы и обеспечивают комфортные условия их использования. Происходит активизация международной деятельности библиотек университетов Украины, ориентированная на максимальное использование мировых информационных потоков и включения национальных ресурсов Украины в мировое информационное пространство.

Информатизация библиотек высшей школы выступает фактором формирования новых коммуникационных моделей их деятельности. Опираясь на положение теории социальных коммуникаций, обоснованное профессором А. В. Соколовым, о том, что библиотека – это коммуникационный канал, обеспечивающий движение документальной информации (сообщений) во времени и пространстве, а также на сегодняшнюю, связанную с мультимедийностью, возможность замены линейного текста нелинейным гипертекстом и возникновением многомерных виртуальных пространств, можно считать, что в современных условиях одной из форм (или моделей) взаимодействия в системе коммуникаций вуза становится электронная библиотека (ЭБ).

Реализация новейших технологий, составляющих основу создания электронных библиотек, предоставляет широкую возможность для управления большими объемами данных и качественной их обработки. Именно электронные библиотеки в структуре научных библиотек вузов могут стать фундаментом формирования в Украине новой информационной инфраструктуры.

Информационные ресурсы ЭБ учреждений высшего образования, как правило, состоят из нескольких частей, в которых преобладают учебная и научная. Основу первой части составляют электронные учебники, учебные пособия и учебно-методические разработки, направленные на усвоение студентами учебного материала. Во вторую часть ЭБ входят электронные книги, диссертации, авторефераты диссертаций, электронные журналы и отдельные научные статьи, копии отчетов о научно-исследовательских и проектно-конструкторских работах, материалы теле-и видеоконференций и другие источники информации, обеспечивающие расширение возможностей для учебного процесса и проведения научных исследований.

Сегодняшняя практика библиотечно-информационной деятельности в вузах доказывает зависимость между увеличением электронных ресурсов открытого доступа и потребностью пользователей в проведении тренингов, консультаций и других форм образовательной работы библиотеки. Именно потому государство, усиливая педагогический аспект деятельности библиотек высшей школы, возложило на них обязанности по формированию информационной культуры студентов, аспирантов.

Таким образом, можно говорить о том, что трансформационные процессы в библиотечно-информационной сфере от количественных признаков постепенно приобрели качественные особенности и привели к появлению новых коммуникационных моделей библиотек, наиболее полно удовлетворяющих потребности личности в получении информации из глобальной сети.

ДО ПИТАННЯ ПРО ВХОДЖЕННЯ В ЄВРОПЕЙСКУ СИСТЕМУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

проф.Куліш А.І – Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

Питання про входження в європейську економічну, соціальну, культурну структуру вже не є для України предметом дискусії. В вищій освіті вже стався перший формальний етап наближення до європейської вищої освіти: зміна назв, введення нової документації, форм оцінювання знань тощо.

Разом із тим більш суттєвими є заходи щодо змісту та методики навчання. В цьому напрямку, на наш погляд, результативними будуть мати: підготовка фахівців інженерного профілю на замовлення Європейських промислових об'єднань, фірм, проектних та науково-дослідницьких організацій, а також вітчизняних замовників, організаційний та техніко-економічний рівень виробництва яких відповідає європейським стандартам. Прикладом позитивного досвіду є розпочата нашим університетом підготовка магістрів на замовлення консорціуму залізниць Європи.

Досвід наших випускників, які працюють на інженерних посадах в розвинутих країнах, показав що їх адаптація, входження в виробниче життя йде через інтенсивну самостійну підготовку, самоосвіту, при цьому особливе значення набуває обсяг і міцність отриманих в нашому університеті знань із базових теоретичних і суто інженерних дисциплін, володіння методикою пошуку необхідної для самопідготовки інформації.

Таким чином найважливішим завданням вишів є залучення студента до інтенсивної праці. В цьому сенсі в нашому університеті є певний досвід, коли виконуючи наукову, творчу частину курсового, дипломного проекту, лабораторної роботи, проводячи дослідницьку роботу в гуртках

студенського науково-технічного товариства, приймаючи участь у раціоналізації виробництва при проходженні практики, студент вимушений шукати, обробляти і використовувати новітню науково-технічну інформацію. Суттєву допомогу в цьому надає наша науково-технічна бібліотека, яка забезпечує студентів необхідною літературою та системою інтернет.

Гальмує процес посилення вимог до самостійної роботи багато чинників. Залишилася вимога «боротьби за збереження контингенту студентів», продовжує діяти система жорсткої залежності викладацького складу із кількістю студентів, вищі навчальні заклади не можуть використовувати зароблені гроші, не мають права корегувати згідно із своїми потребами і фінансовими можливостями кадровий склад. Тобто наша фінансово-економічна автономність в організації науково-дослідницької діяльності та організації навчального процесу по зрівнянню із західноєвропейською вищою освітою є консервативною. Саме зміни в цьому напрямку, на наш погляд, будуть сприяти зближенню нашої системи вищої освіти із європейською.

ЛІДЕРСТВО В СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Лазаренко В.І. – Дніпропетровський національний університет ім. О.
Гончара

Кожен новий період в країні формує певну модель особистості лідера. Сучасність висуває високі вимоги до повсякчасної активності лідера, до вміння знаходити шляхи у вирішенні складних питань. Завдяки соціальним змінам висуваються нові лідери, відбуваються певні зміни в структурі їх особистості. .

Ми досліджували відмінності прояву особистісних рис студентів, які виявляють лідерство у різних видах діяльності (навчальній та позанавчальній) та характер зв'язку психологічних характеристик в структурі особистості студента-лідера, що напевно, зумовлює їх лідерський статус у студентському середовищі.

В дослідженні взяли участь студенти-активісти студентської ради ДНУ (5 курс), студенти-магістри (5-й курс) та студенти-спеціалісти (5-й курс). Групи досліджуваних ми обирали, виходячи з таких ідей: оскільки діяльність студентської ради спрямована на організацію та проведення різних заходів, залучення та заохочення студентів до активної участі в житті факультету та університету, покращення умов співробітництва між педагогічним колективом та студентами, то дану групу ми розглядаємо як лідерів студентського життя позанавчальною діяльністю та найбільше виявляють себе як лідери в громадській діяльності. Ми розглядаємо групу студентів-магістрів як лідерів, які виявили себе завдяки значним досягненням у

навчанні і можуть претендувати на статус лідерів. Третя група є контрольною, до якої увійшли студенти-спеціалісти.

Отримані результати дослідження здібностей до лідерства показали, що існують статистично значущі розбіжності між групами досліджуваних, а саме, найвищий показник мають студенти, що є активістами студентських рад, це пояснює їх мотивацію на взаємодію та прагнення реалізувати власний творчий потенціал заради суспільної справи. У студентів-магістрів п'ятого курсу рівень прояву лідерських якостей виявився вищим, ніж у студентів-спеціалістів п'ятого курсу ДНУ. На наш погляд, спрямованість мотивації на успіх своєї справи у студентів-магістрів пов'язаний з можливістю отримання вищого рейтингу у навчанні серед однокурсників. Існують статистично значущі розбіжності між показниками спрямованості досліджуваних студентів-магістрів та студентів-активістів студради. Не існує статистично значущих відмінностей між досліджуваними групами студентів за рівнем їх загальних інтелектуальних здібностей.

Існують статистично значущі відмінності між показниками спрямованості в досягненні успіху студентів-магістрів та студентів-активістів студентської ради, а також у студентів-магістрів і студентів-активістів студентської ради.

Кореляційний аналіз результатів дослідження за п'ятифакторною моделлю особистості виявив в групі студентів-спеціалістів статистично значущий зв'язок загальних інтелектуальних здібностей з таким особистісним фактором, як відкритість новому досвіду, між видами самовідношення: самозвинувачення і внутрішня конфліктність. В групі студентів-спеціалістів виявлений зворотній зв'язок між показниками спрямованості особистості на взаємодію та здібністю до лідерства, а також спрямованістю на взаємодію та спрямованістю на себе. Тобто, чим вищий показник спрямованості особистості на взаємодію, тим нижчим є рівень лідерських здібностей та спрямованість на себе. В групі студентів-магістрів п'ятого курсу виявлено прямий зв'язок між спрямованістю на себе та їх спрямованістю на завдання.

Результати доводять, що існують відмінності між проявом лідерства у студентському середовищі, яке по-різному виявляється та має психологічні особливості, а також існують зв'язки між психологічними характеристиками в структурі особистості студента-лідера.

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Перерва К.М., Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

Розвиток освіти знаходиться у прямій залежності від розвитку суспільства в цілому, відповідає та служить його потребам. Сучасне постіндустріальне суспільство вимагає від людини вміння нестандартно мислити, швидко реагувати на зміни та самостійно приймати рішення. Тому завдання сучасної освіти поширюються необхідністю не тільки навчити людину самостійно вчитися, але й вирішувати необхідні задачі, не маючи попереднього досвіду, знаходити інноваційне рішення проблеми. Таким чином, метою інноваційної освіти є формування та розвиток у студентів інноваційних здібностей, вміння діяти в конкурентному середовищі в умовах швидких змін.

Вміння спілкуватися та знати іноземні мови відіграє найважливішу роль в сучасному глобалізованому світі. На рівні контактів між організаціями, дослідницькими інститутами, приватними особами втрата інформації проявляється в незнанні іноземної мови, важкому розумінні міжнародних галузевих стандартів, які в основному рекомендуються англійською мовою. Такі недоліки є значними не тільки для окремої людини, а й для економіки країни в цілому та її конкурентоспроможності.

За даними А.Лукача, населення країн-членів Євросоюзу щорічно виплачує Великобританії 900 євро за одну людину, що перевищує 70 млрд. євро за рік на вивчення англійської мови а також недоліки перекладу. Питання пов'язані з освітою, особливо вивчення англійської мови в сучасних умовах, обумовлено швидше економічними та політичними, а не лінгвістичними проблемами.

Навчальна роль англійської мови пов'язана з можливістю залучення до джерел інформації сучасний доступ до яких практично закритий при незнанні англійської мови та розширення загального та професійного кругозору, з опануванням навиків спілкування з зарубіжними колегами.

Електронні підручники та бібліотеки, міжнародні курси, комп'ютерні програми, Інтернет, технології співробітництва, модульна система, інтерактивна дошка - могутні джерела пізнавальної активності студента.

Всі ці технології дозволяють на заняттях англійської мови вирішувати ряд дидактичних проблем: вдосконалення навичок читання; монологічного та діалогічного висловлювання; поповнення словникового запасу лексикою сучасної англійської мови, обговорюючи матеріали мережі; формування стійкої мотивації іншомовної діяльності в процесі обговорення проблем, які цікаві всім і кожному; оволодіння спілкуванням в письмовій формі в режимі електронної пошти, забезпеченні більшої інформаційної ємкості; інтенсифікація самостійної роботи кожного студента, утворення комунікативної ситуації, особливо важливої для кожного.

Еволюція інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) – значний фактор розвитку суспільства. Їх використання в своїй діяльності стало нормою для спеціаліста практично будь-якого виду діяльності. Впровадження нових ІКТ в процес іншомовної освіти є сьогодні

пріоритетним напрямком, актуальність якого визначається необхідністю рішення загальнодержавних проблем: відповідність світовим тенденціям розвитку інноваційної освіти, модернізація економіки, задоволення соціального замовлення суспільства.

ЗНАЧЕНИЕ ИСТОРИКО-ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ СРЕДЫ В ФОРМИРОВАНИИ ЛИЧНОСТИ ИНЖЕНЕРА И ЕГО СОЦИАЛЬНОГО САМОСОЗНАНИЯ

Подлесная Л.С., Савич А.В., Савченко С.В. – НМетАУ.

Реализация профессиональной деятельности инженера происходит в определённой социальной среде. Степень положительного или отрицательного влияния его деятельности на среду зависит от того, насколько она благополучна по своим составляющим и на сколько высок уровень социального самосознания человека. Эта проблема наглядно проявляется в широком смысле – во взаимоотношении человека и природы, в узком – инженера и окружающей его среды региона. В настоящее время происходит обострение экологической ситуации. Она уникальна как по своей значимости для человечества в целом, так и по характеру тех задач, которые ставит перед человечеством. Поэтому гуманитаризация высшего образования предполагает его экологизацию. При разработке дисциплин социальной направленности есть необходимость опираться на определённую систему категорий. В этой связи немаловажно раскрыть содержание понятия "историко-экологическая среда", которая формирует экологический тип мышления личности. Под историко-экологической средой понимается совокупность естественного состояния среды, окружающей ту или иную личность, системы знаний о ней и её развитии, мышления и поведенческой деятельности. Она общечеловечна по своему характеру и регионально, и национально особенна. Данная категория состоит из нескольких звеньев. Они последовательно связаны и взаимозависимы. Система срабатывает лишь при наличии каждого из них. Первое звено – среда окружающая личность – объективно существующая сама природная среда, сложившаяся исторически. Второе звено – система знаний о ней и о её развитии – складывается на основе изучения отечества, края, исторических дисциплин. Всякая история может выступать с экологическим индексом, поскольку затрагивает в изложении тех или иных событий взаимодействие общества и природы, человека и среды. Это звено рождения личности, воспитанной на принципах общества, в котором она живет. Третье звено – формирование мышления – складывается на основе двух первых. Это звено осознания важности и необходимости знания исторических процессов, восприятия истории как основы формирования личности, гражданских качеств, национальной

гордости. Оно позволяет осознать необходимость сохранения памятников материальной и духовной культуры, природной среды обитания человечества. Четвертое звено – поведенческая деятельность – имеет смысл лишь в сумме с тремя первыми. Деятельность человека обладающего экологическим мышлением, по своей цели созидательна. Она позволяет осознать человеку (в данном случае инженеру) себя частью природы в общественном смысле. Звенья данной системы закладываются в личности поэтапно. И в этом смысле велика роль дисциплин, предметы которых выполняют эту роль. Это и "Социальная экология", и "Философия", и "История". Именно эти дисциплины готовят гражданскую, личностную почву для восприятия технических знаний. Они формируют новый тип экологического сознания как части социального самосознания инженера. Инженер, не являющийся личностью, не может быть профессионалом. А отсутствие инженерного профессионализма губительно в техническом, человеческом и экологическом смысле.

ОСНОВНІ ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Тюренкова В.Я. – Дніпропетровський національний університет залізничного
транспорту імені академіка В. Лазаряна

Основні ціннісні орієнтири європейської освіти, проголошені у Болонській декларації, – якість, справедливе оцінювання, відповідність, мобільність, привабливість. Тим самим чітко визначено, з одного боку, інституційний аспект європейських інтеграційних процесів у галузі освіти, а з іншого – ці процеси свідомо пов'язані з підтриманням своєрідності національних систем освіти, з тією відмінністю, що тепер вони стають доступними для значно більшої кількості студентів з інших європейських країн.

У такий спосіб національні системи отримують крім, так би мовити, «патріотичного» виправдання ще й своє, «додаткове», як унікальна культурно-освітня цінність і надбання всієї європейської спільноти. Такий підхід підвищує захищеність національних систем освіти.

Найважливішою цінністю Болонського процесу є така внутрішня цінність системи освіти, як якість освіти. Це питання є найважливішим для будь-якої національної системи освіти, однак Болонський процес дає змогу на принципово новому, високому рівні забезпечувати його розв'язання. Якість освіти у межах Болонського процесу відображає гармонійне поєднання нововведень і традицій, академічну бездоганність і соціально-економічну обґрунтованість, послідовність навчальних планів і свободу вибору для студентів, об'єднання навчального процесу з науковими дослідженнями, ефективність управління. Гарантії якості забезпечує

інституалізована система справедливого оцінювання, яка дає можливість зіставити результати дотримання якості освіти з «акредитацією». Важливу роль відіграє така власне освітня цінність (яка посилюється у межах Болонського процесу), як мобільність, котра стає неодмінною властивістю студентів, викладачів, випускників в європейському просторі вищої освіти.

Затребуваність на ринку праці у будь-який час протягом усього життя найкраще досягається у разі отримання справжньої якісної освіти, надання різноманітних підходів і спрямувань курсів навчання, гнучкості програм із можливістю багаторазового підключення і виходу з програми, різноманітних умінь і навичок (як, наприклад, уміння спілкуватися і знання мов, уміння мобілізувати знання, вирішувати проблеми, працювати в колективі, розуміти соціальні явища). Зіставлення власне освітніх цінностей із цінностями суспільними пов'язане з підвищенням привабливості освіти для усіх членів суспільства. Привабливість європейської освіти забезпечується, зокрема, залученням до вищих навчальних закладів Європи талановитих учених, викладачів з усього світу.

Адаптація вітчизняної системи освіти до Болонського процесу досягається, передусім, пріоритетним вирішенням завдання підвищення якості освіти в Україні. Попри свою незаперечну і першопорядкову важливість, питання якісної освіти набуло особливого значення у системі цінностей в останні роки. Важливо відзначити, що зміни в ціннісних орієнтирах є світовою тенденцією. Українська освіта прийняла ідеї освітньої концепції Болонського процесу щодо формування в країні загальноєвропейської системи вищої освіти на спільних принципах функціонування: двоциклове навчання, кредитно-модульна система залікових одиниць, оцінювання якості освіти, мобільність студентів і викладачів, узгодженість наукових ступенів і професійних кваліфікацій з європейським ринком праці, популяризація європейської системи освіти.

Врахування цих завдань дає можливість визначити якість освіти не лише як власне освітню, а й як соціальну цінність усього українського суспільства, значною мірою узгоджену з іншими країнами, які живуть за умов глобалізації.

МІСЦЕ ТА ЗНАЧЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО ЗАНЯТТЯ У СИСТЕМІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІНОЗЕМНА МОВА У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ» У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Тютюнник В.Ю.— Придніпровська державна академія будівництва та архітектури.

Кондрашева О.В. – Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Академії державного управління при Президенті України.

Для України на сьогодні одним з основних питань, що назріли, є самовизначення в Європі – як місці, де країна зародилась, існує та розвивається упродовж віків. Однією з передумов входження України до ЄС є досягнення світових стандартів, що є показниками якості та демократичних перетворень. Процеси глобалізації та потреби формування умов для індивідуального розвитку людини, її соціальної та професійної мобільності ставить нові стратегічні завдання модернізації системи вищої освіти України, відповідність якості підготовки фахівців рівню міжнародних вимог. Все це можливо втілити в життя лише за умови, якщо студенти, фахівці володіють, відповідними до європейських, стандартами знань іноземних мов, необхідними для здобуття або вдосконалення знань з фаху в країнах європейської співдружності. А це потребує докорінно оновити зміст викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах, зокрема викладання іноземних мов за професійним спрямуванням. Необхідним є впровадження нових технологій, методів і форм, розробка сучасних методик викладання іноземної мови на нових інноваційних засадах. Практичне оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності, комунікативне використання іноземної мови у повсякденних, загальних ділових ситуаціях; професійна і фахова спрямованість – такі вимоги є серед Загальноєвропейських рекомендацій з вивчення іноземних мов. Теоретичні та експериментальні дослідження різних авторів показують, що при використанні "нетрадиційних уроків" можна досягнути значних позитивних результатів у формуванні загально-навчальних умінь, формуванні пізнавальних інтересів студентів, створенні передумов для взаємодії суб'єктів навчання, у підвищенні успішності вивчення дисципліни, бо такі форми навчання дозволяють враховувати індивідуальні особливості студента, його реальні навчальні можливості, створюють атмосферу "комфорту" в навчанні. Специфіка нетрадиційних форм навчання передбачає розробку адекватної технології кожного заняття, а це, в свою чергу, вимагає певної класифікації занять (уроків). У сучасній дидактиці вже існує багато таких класифікацій (Кульневич С.В., Лакоценіна Т.П., Савченко О.Я., Гин. А., Ксензова Г.Ю., Колеченко та інші). Одним з напрямів методичного оновлення занять є проведення їх на основі інтеграції навчального матеріалу з кількох дисциплін, об'єднаних навколо однієї теми. Такі заняття сприяють інформаційному збагаченню, розвитку процесів мислення студентів за рахунок залучення цікавого матеріалу, що дає змогу з різних сторін пізнати якесь явище, поняття, досягти цілісності знань. Використання зв'язків між дисциплінами є одним із шляхів інтеграції вищої освіти, що є об'єктивною основою встановлення та вдосконалення її змісту. Зв'язок між дисциплінами навчального плану потрібен для того щоб знання з однієї дисципліни допомагали студентам краще засвоїти іншу. Використання інтегрованих занять та зв'язків між дисциплінами допомагають також домогтися від студента творчої роботи, сприяють підвищенню інтересу до вивчення в цілому. Потрібно так організувати зв'язки, щоб не

порушувалась послідовність у викладанні тієї чи іншої дисципліни, щоб цей взаємозв'язок сприяв досягненню практичних цілей навчання. Інтегровані уроки сприяють підвищенню ефективності навчання, оскільки, спираючись на знання, набуті при вивченні інших предметів, студенти знаходять нові логічні зв'язки у навчальному матеріалі, як за фахом, так і з іноземної мови. Такий зв'язок змісту дисциплін, які вивчаються, формує у студентів професійно орієнтовану міжкультурну комунікативну компетенцію.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕЛЛЕКТ-КАРТ В ПРЕПОДАВАНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА И МЕТОДИКЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

Федченко С.П. – Днепропетровский национальный университет
железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна

Использование интеллект-карт в преподавании английского языка и методике обучения иностранным языкам становится неотъемлемой частью учебного процесса. Учебный материал должен быть осмыслен с точки зрения его содержания, структуры, познавательной ценности и, одновременно, осознан как объект восприятия (содержание, структура, логические связи компонентов, главные и второстепенные звенья). Идея настолько продуктивна – хотя сама по себе не нова, – что вызывает к поиску подходящей технологии обучения, предусматривающей создание эффективных картинок-схем или интеллект-карт (ИК), в основе которых лежит ассоциативное мышление и возможность связывания отдельных мыслей по проблеме, выделяя при этом основные и «зависимые» звенья. Возможность применения интеллект-карт в обучении иностранным языкам в русле гуманитарных технологий обусловлена рядом причин, которые непосредственно связаны с воплощением в учебный процесс одного из ведущих дидактических принципов – принципа наглядности. Диалектика перехода от чувственного восприятия к абстрактному мышлению в процессе познания явления обосновывает принцип использования наглядности как средства обучения и средства познания. Формы-выражения наглядности в обучении иностранному языку, как известно, словесно-речевые (языковые) и предметно-изобразительные (неязыковые). Языковая наглядность применима для демонстрации языковых явлений, которые имеют наглядно-чувственный характер. Предметно-изобразительные формы предусматривают использование материалов экстралингвистического характера. При создании ИК происходит совмещение обеих форм в одной реализации – значимость языкового содержания приобретает интенсивность выражения, поскольку необходимая информация обрабатывается и в вербально-логическом, и в эмоционально-художественном планах. Для разработки содержания разговорной темы «My Student Life» необходимо провести анализ темы,

вычленение основной мысли, изображение её в виде квадрата, круга, человечка или другой фигурки в центре листа. На следующем этапе текст разбивается на смысловые отрезки, которые располагаются лучами, исходящими от центра: красный, синий, и зеленый отражают основные идеи. Зависимые или производные события изображены более бледным цветом. Созданная картинка еще раз сверяется с исходным текстом, вносятся изменения, дополнения. Зачастую студенты полностью меняют ИК, так как по мере овладения предметом деятельности они вырабатывают собственное видение материала. При работе над разговорной темой «My Student Life» было выделено несколько магистральных направлений и подтем: жизнь в семье (члены семьи, обязанности по дому, семейные праздники); учёба (университет, школьные годы, любимые предметы, подготовка к занятиям); досуг (свободное время, каникулы, спорт, работа/подработка, культурная жизнь); друзья (кого я выбираю в друзья, лучший друг, когда мы вместе, проблемы и их решение, мой мобильник, я - член команды). Каждая подтема детализировалась. Базовые принципы создания данной разновидности ИК те же: линии, цвет, условные обозначения, стрелки, цифры. Отметим, что при первом составлении ИК основная роль отводится преподавателю. Он направляет мышление студентов в нужное русло, создавая вербальные ситуации, задавая наводящие вопросы, обращаясь к изученному материалу как источнику умозаключений, обобщений, выводов. Использование ИК в обучении и методике обучения иностранным языкам открывает доступ к потенциальным возможностям человека, делает обучение доступным, результативным, интересным приносящим самоудовлетворение.